

מאמרי  
באתי לגני  
תשי"ט • תשל"ט

מאת  
כבוד קדושת  
אדמו"ר מנחם מענדל

זצוק"לה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן  
מליובאוויטש



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

תשעים שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע



נדפס על ידי ולזכות

הרה"ת ר' ירחמיאל וזוגתו מרת רבקה לאה

ולזכות יוצאי חלציהם

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת שרה עטא

חנה העניא, אסתר ברכה, מושקא,

פריידא מרים, אלישבע ושלמה שמואל ארי'

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

יעקבסאהן



להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

## ועד הנחות בלה"ק

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק ארמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

Lahak Hanochos Inc. 788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 Email: info@lahak.org

ב"ה. ימים הסמוכים ליום הבהיר י"ד כסלו, ה'תשע"ט – תשעים שנה.

**בקשר עם יום הבהיר י"ד כסלו  
יובל התשעים לחתונה  
יצאו לאור הספרים:**

**תורת מנחם – ספר המאמרים תשל"ח**

**תורת מנחם – התוועדויות חלק סג**

**תורת מנחם – התוועדויות ה'שי"ת**

**מְנַקֵּד, פּוֹרְמַט כּוֹס**

**הספרים נשלחו לבתי המנויים**

\*

**ניתן להשיג את הספרים**

www.lahak.org ואו: www.bookstock.co.il

בחנויות הספרים קה"ת

או בטלפון: בארה"ב 718-604-2610; באה"ק 018-9606-03

## מפתח כללי

iii	פתח דבר
v	תוכן הענינים
ז	פרק תשיעי מהמשך באתי לגני ה'שי"ת
	ה'תשי"ט
ט	ד"ה באתי לגני, יו"ד שבט
	ה'תשל"ט
כג	מברק ליו"ד שבט
כד	ד"ה באתי לגני, יו"ד שבט
לג	ד"ה היושבת בגנים, מוצש"ק פ' בשלח, י"ג שבט
מ	ד"ה באתי לגני, אור ליום ב' ט"ו בשבט
מו	מכתבים הכלליים ליום היאָרצייט

©

Published and Copyright 2018 by

**LAHAK HANOCHOS INC.**

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

(718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5779 • 2018

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחה

במשך המעט לעת – ללמוד פרקי המשניות של אותיות השם.

במשך המעט לעת – לעשות התועדות.

לקבוע שעה במשך המעט לעת – לבאר לבני ביתו שי' אודות כ"ק

מו"ח אדמו"ר הכ"מ ועבודתו אשר עבד בה כל ימי חייו.

במשך המעט לעת – לבקר (אלו הראויים לזה) בבתי הכנסיות

ובבמה"ד אשר בעיר לחזור שם מימרא או פתגם מתורתו של כ"ק מו"ח

אדמו"ר הכ"מ, לבאר אודות אהבת כל ישראל שלו, להודיע ולהסביר

תקנתו ע"ד אמירת תהלים, לימוד חומש עם פירש"י – ובמקומות

המתאימים – גם ע"ד לימוד התניא כפי שחלקו לימות השנה. – אם

באפשרי לעשות כל הנ"ל מתוך התועדות.

במשך המעט לעת – לבקר (המוכשרים לזה) במקום כנוסי הנוער

החרדי – ולהשתדל, ככל האפשרי בדרכי שלום, גם במקום כינוסי הנוער

שלעת עתה עדיין אינו חרדי – ולבאר להם איך שחבה יתירה נודעת להם

תמיד מאת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, לבאר להם את אשר תבע מהם והתקוה

והבטחון אשר בטח בהם, אשר סוף סוף ימלאו את תפקידם בהחזקת

היהדות והפצת התורה בכל המרץ החום והחיות שהם מסגולת הנוער.

\* \* \*

מובן אשר, אם זהו מתאים לתנאי המקום, ימשיכו בכל הנ"ל בימים

אשר אחרי היארצייט ובפרט ביום הש"ק שלאחריו.

\* \* \*

והוי"ו יחיש<sup>7</sup> ביאת גואלנו והקיצו<sup>8</sup> ורננו שוכני<sup>9</sup> עפר, ונשיאנו, הוא

כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעל ההילולא, בתוכם ישמיענו נפלאות וינהלנו

בדרך העולה בית אל.

**מנחם מענדל שניאורסאהן**

(6) הו"ו יחיש .. נפלאות: ראה אג"ק אדמו"ר הצמח צדק ע' א. אדמו"ר מהר"ש ע' א.

(7) יחיש: אולי י"ל שבזה נכללת ג"כ בקשה שיהיו במדריגת זכו, וכדרו"ל: זכו אחישנה (סנה' צה,

א). – הערה במכתב כד טבת תשכ"ב (אג"ק חכ"ב ע' צו).

(8) ישעי' כו, יט.

(9) שוכני עפר .. הוא .. בתוכם: להעיר מדרו"ל שוכני עפר כו' שנעשה שכן לעפר בחייו (סוטה ה,

א. הובאה בשו"ע אדה"ז סקנ"ו ס"ג). וידועה אגה"ק דאדה"ז, אשר כתב קרוב לזמן הסתלקותו: נפש

השפלה באמת לאמיתו כו'. – הערה שם.

בס"ד.

## פתח דבר

בקשר עם יום הבהיר יו"ד שבט הבעל"ט, יום מלאות שישים

ותשע שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר, ויום הסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר

מהוריי"צ, זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע –

הננו מוציאים לאור את המאמרים שבהם נתבאר פרק התשיעי

דהמשך באתי לגני השי"ת (השייך לשנה זו (תשע"ט), שבה לומדים פרק

הנ"ל בפעם הרביעית!): ד"ה באתי לגני דיו"ד שבט ה'תשי"ט; ד"ה

באתי לגני דיו"ד שבט, ד"ה היושבת בגנים דמוצש"ק פ' בשלח, י"ג

שבט, וד"ה באתי לגני דאור ליום ב' פ' יתרו, ט"ו בשבט – ה'תשל"ט.

\*

לתועלת הלומדים, בא גם פרק התשיעי מהמשך באתי לגני השי"ת

(בהוספת מ"מ ע"י המו"ל); תוכן המאמרים; מברק לקראת יו"ד שבט

ה'תשל"ט; מכתבי כ"ק אדמו"ר לקראת יו"ד שבט ה'תשי"א.

\*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו",

ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי

תצא".

## ועד הנחות בלה"ק

יום הבהיר י"ד כסלו, ה'תשע"ט,

תשעים שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית נ"ע זי"ע,

ברוקלין, נ"י.

(1) לאחר ששלמו ג"פ עשרים שנה – תשי"א-תשל"ל, תשל"א-תש"נ, תנש"א-תש"ע –

המכוונים לעשרים הפרקים שבהמשך זה (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"ב ע' תקצד ובשוה"ג ב.

וראה גם שם ח"א ע' vi. וש"נ).

בשעת התפלות ידלקו חמשה נרות.

אחר התפלה (בבוקר – אחר אמירת תהלים) ילמוד (יסיים) המתפלל לפני התיבה פכ"ד דכלים ופ"ז דמקואות. אח"כ יאמר המשנה ר' חנניא בן עקשיא כו' ויאדיר. בלחש – איזה שורות בתניא, קדיש דרבנן.

אחר תפלת ערבית – יחזרו חלק מהמאמר דיום ההסתלקות (ד"ה באתי לגני, נדפס בקונטרס עד<sup>5</sup>) בע"פ. ואם אין מי שיחזור בע"פ ילמדוהו בפנים. וכן אחר תפלת הבוקר. ולסיימו אחר תפלת מנחה.

בבוקר קודם התפלה – פרק תניא. וכן לאחר תפלת מנחה.

בבוקר קודם התפלה ירים כל אחד תרומה להענינים השייכים לנשיאנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעד עצמו ובעד כל אחד מבני ביתו שיחיו, וכן קודם תפלת מנחה.

לאחר תפלת הבוקר וחזרת הדא"ח – יקרא כל אחד פ"נ (כמובן בחגירת אבנט). אלו שזכו להכנס ליחידות, או עכ"פ לראות את פני כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ – יצייר עצמו, בעת קריאת הפ"נ, כאלו עומד לפניו. להניח הפ"נ אח"כ בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של תורת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. ולשלחו (אם באפשרי – בו ביום) על מנת לקראותו על ציון שלו.

חמשה נרות .. (יסיים): ראה קונטרס ב' ניסן ה'תש"ח [סה"מ תש"ח ע' 146], וה'תש"ט [סה"מ תש"ט ע' 74].<sup>3</sup>

בלחש .. בתניא: כך נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.<sup>4</sup>

(2) ושם: כנגד נפש רוח נשמה חי' יחידה (משיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א). וראה שיחת יט כסלו תשי"א (תו"מ ח"ב ע' 125): בפעם הראשונה שראיתי שמדליקים חמש נרות בעת התפלה ביאָרצייט (וכן בשנת האבלות), כשהייתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר בפאריז, שאלתי אצלו טעם הדבר, ולא השיב, ולאחר זמן אמר, שחמש הנרות הם כנגד חמש השמות שהנשמה נקראת בהם, נפש רוח נשמה חי' יחידה.

(3) ושם: א) לימוד המשניות הוא אחר אמירת שיעור התהלים שאחר התפלה. ב) פרק כד דכלים ופרק ז' דמקואות לומדים אחר סיום תפלת ערבית, סיום תפלת היום וסיום תפלת מנחה – הן במשך כל האחד עשר חודש הן ביום היאָרצייט. ג) במשך ימי האבילות, ר"ל, לומדים בגלוי רק משנה אחת. ד) הדיוק הוא לסיים הפרקים אחרי התפלה.

(4) ראה ר"ד ימי השבעה ה'שי"ת ס"ט (תו"מ ח"א ע' 6): בשנת האבלות [אחר אמו הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה נ"ע], ל"ע, כשהי' הרבי מסיים: „רבי חנניא בן עקשיא כו", לפני קדיש דרבנן, הי' נוהג להשען על ידו ולומר משהו בלחש.

(5) נדפס לאח"ז בסה"מ תשי" ע' 109 ואילך.

**מכתב ב'**

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.

ברוקלין, נ.י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים, אל המקושרים או  
השייכים אל כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה  
נבג"מ זי"ע הכ"מ,  
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על שאלת רבים אודות סדר מפורט ביום העשירי בשבט  
הבע"ל, הוא יום היאָרצייט של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, הנני בזה להציע:

בשבת קדש שלפני היאָרצייט ישתדלו לעלות לתורה.

אם אין מספר העליות מספיק – יקראו בתורה בחדרים שונים, אבל  
לא להוסיף על מספר הקרואים.

ישתדלו שמפטיר יהי' הגדול שבחבורה – בריצוי רוב המנין – או  
על פי הגורל.

יבחרו וירימו מי שיתפלל לפני התיבה ביום היאָרצייט, ונכון לחלק  
שיתפלל אחד ערבית, שני – שחרית, שלישי – מנחה כדי לזכות בזה מספר  
יותר גדול של אנ"ש.

להדליק נר שידלק כל המצת לעת. אם אפשר בקל – נר של שעוה.

הנני בזה: ראה ג"כ מכ' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ע"ד היאָרצייט הראשון של אביו  
כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (חכמי ישראל בעש"ט ע' לג ונלאח"ז באגרות קודש אדמו"ר  
מהור"צ ח"א ע' קלח).

יקראו .. אבל לא להוסיף: הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשם אביו. ועיין שו"ת  
צ"צ חאו"ח סל"ה.

של שעוה: ר"ת הקיצו ורננו שזכני ע'פר.

המראה מקומות וכו' בהערות הממוספרות – ניתוספו ע"י המו"ל.

(1) יש לציין שגם במשך השנים שלאח"ז התייחס הרבי כו"כ פעמים להוראות שבמכתב זה ע"ד  
סדר ההנהגה ביום ההילולא, וצוה לפרסמן כו'.

**תוכן הענינים**

**באתי לגני, יו"ד שבט, ה'תשי"ט**

החילוק בין המשל דעמודים (שמחברים את הגג עם הרצפה) להנמשל  
דמצוות (שמחברים אוא"ס עם העולמות) – שהעמודים נצבים בארץ  
וראשם מחובר בתקרה, והמצוות נצבים למעלה ומשם נמשכים למטה.  
והטעם לזה – כי למעלה היסוד הוא למעלה מהבנין, משא"כ למטה  
היסוד הוא למטה מהבנין, כי יש האמיתי מתגלה דוקא ביש הנברא שבעולם  
העשי' הגשמי, כיון שכל הגבוה גבוה ביותר יורד ומתגלה בנמוך נמוך יותר  
(וכג' המשלים שמבאר בזה אדמו"ר האמצעי – (א) מאבוקה גדולה  
המאירה למרחוק, (ב) מחבית מים העולה על גדותי', (ג) מהשפעת הטפה  
בגשמיות, שהם כנגד ג' הענינים דאור מים ורקיע).  
וזהו דיוק הלשון בהמאמר שהקרשים הם ע"ד המצוות (ולא המצוות  
ממש), כי עבודת הקרשים היא העבודה הרוחנית בבירור נפש הבהמית,  
ואינה ענין העשי' ממש, ולכן אינה ממשכת אוא"ס ממש (אלא שע"ז באים  
לקיום המצוות בגשמיות, שע"ז ממשיכים אוא"ס ממש).  
„גער חית קנה“ – הכרתת קנה הקו"ף (דכר דקליפה המשפיע בנוקבא  
דקליפה), שע"ז נעשה תיבת „הנה“ שמורה על הגילוי דבחי „אני הוי' לא  
שנית" לעתיד. וגילוי זה הוא ע"ז זריעת המצוות בארץ הגשמית דוקא, הן  
מצד המצוות שנתלבשו בגשמיות, והן מצד האדם שהוא נשמה בגוף דוקא.  
וזהו חיבור ב' הפירושים ב„אהבת עולם“ – לשון עוה"ז הגשמי  
(ההמשכה בעוה"ז) ולשון נצחיות (גילוי ההמשכה לעת"ל). והיינו, שע"י  
ההתבוננות בענין ד„אני הוי' לא שנית" נעשה אצלו התשוקה לב' ענינים:  
(א) שכל כחותיו ורצונותיו יהיו באלקות (שענין זה בכחו לפעול עתה), (ב)  
להיות ניזון מהעצמות (שענין זה יקויים לעת"ל) .....

**באתי לגני, יו"ד שבט, ה'תשל"ט**

ביאור הטעם לכך שהענין ד„עצי שטים עומדים“ (בחי' עמודים המחברים  
אוא"ס ב"ה עם העולמות) הי' רק במשכן ולא בבית-המקדש:  
מעלת המשכן היא בכך שעשייתו היתה ע"י משה, שהו"ע הביטול  
בתכלית, ולכן הי' למטה באותה המהות כמו שהוא למעלה. ולכן דוקא  
עשיית המשכן היתה באופן ד„וראה ועשה“ (שהרי עבודתו של משה הו"ע  
הראי') – „כשם שאתה רואה למעלה כך עשה למטה“, באותו אופן ממש.  
וזהו תוכן הענין ד„עצי שטים עומדים“ – שמחברים את הענינים שלמטה  
עם הענינים שלמעלה, ועי"ז מהפכים את השטות דלעו"ז שיהי' כמו למעלה  
(ע"ד שמצינו בענין „שרפים עומדים ממעל לו“, שאף שמעמדם של השרפים  
הוא בעולם הבריאה, מ"מ ע"י רצונם להתעלות למעלה נעשים „ממעל לו“).

אנ"ש ותלמידי התמימים, וכל הנוטלים חלק בדרכי החסידים והחסידות עמדו הכן כולכם, אתם נשיכם בניכם ובנותיכם, לקבל ברכת הוי' בשפעת חיים ופרנסה טובה ונחת מיוצאי חלציכם, אשר ישפיע השי"ת לכם ולנו על ידי התעוררות רחמים רבים ממקור הרחמים והחסדים האמיתים, ע"ד מכניסי רחמים, אשר יעורר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בעל ההילולא, וברוכים תהיו בבני חייא ומזונא רויחא.

**מנחם מענדל שניאורסאהן**

ענין נוסף ב"עצי שטים עומדים" – ענין העמידה המורה על הקיום והעדר השינוי, שהו"ע העבודה שמצד מדת הנצח, שדוקא באופן זה יכול להיות נצחון המנגד. וזהו שהעמידה היא באופן שהראש מוגבה למעלה והרגלים נוגעים בארץ, שמורה על המשכת האור למטה כמו שהוא למעלה בלי שינוי. ולכן גם לעת"ל נאמר, "ועמדו רגליו גו", שאז תהי' המשכה באופן שאין שום שינוי מלמעלה למטה עד למטה מטה (ועד"ז נעשה גם בסיום זמן הגלות) . . . . .

כד

**היושבת בגנים, מוצש"ק פ' בשלח, י"ג שבט, ה'תשל"ט**

ג' חילוקים בין ישיבה לעמידה: (א) בעמידה הראש מוגבה למעלה יותר, (ב) בעמידה הרגליים נוגעים בארץ, (ג) בעמידה כל ציור קומת האדם הוא בתנועה אחת.

וזהו ענין העמידה למעלה בעת צרתם של ישראל (עמדת להם בעת צרתם) – שאז נמשך מבחי' הראש כפי שהוא למעלה מדרגת התורה (שהרי בדרגת התורה, "הקב"ה יושב ועוסק בתורה") עד לבחי' עקב שברגל (ודוגמתו בזמן – עקבתא דמשיחא).

וזהו ענין "עצי שטים עומדים", שעמידתם היא למטה דוקא (וכענין העמודים, שאף שענינם הוא לחבר את הגג והרצפה, מ"מ מקום עמידתם הוא למטה דוקא). וטעם הדבר – כיון שכללות ענין המשכן הוא להמשיך עיקר שכינה בתחתונים דוקא ("למקום שהי' עיקרי בתחלה").

וזהו ענין "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך", "אני ופמליא שלי באים לשמוע קולך", כיון שכללות העבודה ותכליתה היא למטה דוקא. וזהו "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים", שעי' עבודת הבירורים (שהו"ע "הר הזיתים") נעשה ענין העמידה, שהו"ע הגילוי למטה בארץ דוקא . . .

לג

**באתי לגני, ליל ב' פ' יתרו, ט"ו בשבט, ה'תשל"ט**

המצוות נקראים "עמודים" (בדוגמת קרשי המשכן, שהם "עצי שטים עומדים"), כיון שענינם הוא לחבר אוא"ס עם העולמות, בדוגמת העמוד המחבר את הגג והרצפה להיות "כאחד ממש" (כלומר שתכלית העילוי נמשך עד למטה באופן של ממשות, ע"ד הפירוש בענין "חלק אלוקה ממעל ממש"). וזהו ענין העמידה, שאז הראש מוגבה למעלה יותר, ומ"מ הוא עומד "כאחד ממש" עם הגוף והרגל הניצב על הרצפה.

וזהו ענין "אתה הא"ל עושה פלא", שהענין הנעלה ביותר (בחי' פלא) קשור עם הענין התחתון ביותר (עשי'), ודוקא עי"ז נעשה ענין הגאולה ("גאלת בזרוע עמד").

וזהו הטעם שמתן-תורה הי' באופן של אותות ומופתים דוקא בענינים גשמיים (קולות ולפידים וכו'), ובאופן שהקב"ה ירד למטה דוקא ("וירד הוי' על הר סיני") – כי כללות הענין דמתן-תורה הוא כדי שתהי' העבודה באופן של "עמודים", חיבור אוא"ס עם העולמות ("לעשות לו ית' דירה בתחתונים") . .

מ

## מכתבים הכלליים ליום היוֹרְצִיִּט

[פרק תשיעי מהמשך באתי לגני ה'שית]

ט) **והנה** במשכן ומקדש שהי' העבודה לאהפכא חשוכא לנהורא בעבודת הבירורים דקרבנות, לכן כתיב ועשית את הקרשים כו' עומדים, שנקראים קרשים בשם עומדים, והוא ע"ד מה שהמצות נקראים עומדים\*, דתרי"ג מצות דאורייתא וז"מ דרבנן הם תר"ך עמודי אור, וכמו העמוד ה"ה מחבר הגג והרצפה להיותם כאחד ממש, הנה כמו"כ המצות הם עומדים שהם הממשיכים ומחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות. וזהו ג"כ מה שקרשי המשכן הם עצי שיטים עומדים דוקא לפי שהם המחברים אור אין סוף ב"ה עם העולמות. והענין הוא דהנה כתיב גער חית קנה\*. והנה קנה הוא דכר דקליפה, וחית קנה הוא נוקבא דקליפה, וגער חית קנה שצריכים להכרית את הקנה, שהוא הקנה דקו"ף, וכאשר כורתים את הקנה של הקו"ף אז נעשה ה"א, והוא ע"ד דכתיב קנה וסוף קמלו. ובתיבת קנה שמקו"ף נעשה ה"א, אז הוא תיבת הנה. דהנה מורה על הגילוי, וכמ"ש ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה, והיינו הגילוי אור שיאיר ויתגלה לעתיד, דהגילוי דלעתיד הוא ע"י העבודה דעכשיו דוקא, ולכן עיקר גילוי הסובב (דאופן המשכתו שמאיר בכל העולמות בשוה), יהי בגוף דלע"ל, שזה בא ע"י עבודת הבירורים דעכשיו, דבזה שנשמה יורדת למטה ומתלבשת בגוף ונה"ב, וישנם כמה מניעות ועיכובים ר"ל על לימוד התורה וקיום המצות והרע מתגבר בעולם התחתון, ועכ"ז אינו מתפעל מזה כלל ועוסק בעבודתו בלימוד התורה וקיום המצות, ואדרבא הוא מתחזק בזה ביתרון כח בדרך מלחמה ועבודה רבה (אשר ידוע שזה עיקר הניצוח, שהוא התוקף וזריזות

נקראים עומדים ... תר"ך עמודי אור: בתפלת ר' נחוניא הובאה בפרדס ש"ח פ"ג. נתבאר באגה"ק סכ"ט [קמט, סע"ב ואילך].  
גער חית קנה: ראה בכ"ז זח"ג רנא, סע"ב. ספר הלקוטים תהלים סח.

- 1) תרומה כו, טו.
- 2) תהלים סח, לא.
- 3) ישעי' יט, ו.
- 4) שם כה, ט.

5) ראה המשך וככה תרל"ז פצ"א-צב (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרכא ואילך). סה"מ תרח"ץ ע' ריט.

### מכתב א'

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.

ברוקלין, נ"י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים וכל הקרובים  
לחסידות וחסידים די בכל אתר ואתר,

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לקראת בא יום הגדול והקדוש הוא יום עשירי בשבט, יום הילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ – הנני לעורר אודות מאמרו שנתן להדפיס ליום ההסתלקות, הוא ד"ה באתי לגני – יוד שבט תשי"א,

אשר בטח תלמדו אותו בליל ויום ההילולא.

ובלשון נשיאנו במכתביו (קונטרס ג', קונט' לו'):

מסוגל הוא היום הזה להתקשר בעץ החיים, אשר כאו"א מאנ"ש יזכה שיאיר עליו ועל כל ב"ב שיחיו זכות כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, אשר מסר ונתן נפשו הק' עלינו להדריכנו במעגלי צדיקי יסוד עולם הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להושע בבני חייא ומזונא רויחא.

אנ"ש ותלמידי התמימים יחיו, התעוררו ובאו לחצרות ה', בבתי כנסיות ובתי מדרשות, אל התפלה ואל למודי השיעורים ברבים, והתועדו באהבת רעים לחזק את הלמודים בתמיכת לומדי תורה ועוסקים בעבודת השי"ת.

1) קונטרס ג: סה"מ קונטרסים ח"א ע' 76. ולאח"ז באג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' קסו (המול").

2) קונטרס לו: סה"מ קונטרסים ח"ב שצו, ב. ולאח"ז באג"ק שם ח"ד ס"ע רעה ואילך (המול").

בעבודה כו'), הנה עי"ז הוא יתרון האור הנעשה מבירור וזיכוך החושך כו'. וזהו דעל זמן דלעתיד לבוא כתיב' ועמדו רגליו שהוא הקימה בב' רגלים, דאות קו"ף הרי יש לו רק רגל א', והוא הקנה של הקו"ף, דקיומו הוא בחד סמכא\* ואינו קיום, והוא דשיקרא לא קאי, אבל אות ה"א הרי יש לו ב' רגלים, שהוא מה דקושטא קאי, וזהו ועמדו רגליו בב' רגלים, ובא ע"י העבודה להפך מאות קו"ף דקליפה הנעשה מרי"ש הנ"ל לה"א דקדושה, וזהו העמידה דעצי שטים, דעמידה מורה על הקיום והעדר השינוי, והיינו שע"ז מתגלה ענין אני הוי' לא שניתי', דנראה במוחש שהעולם וכל אשר בו חיותו מאלקות.

**קיצור.** קרשים עומדים שמחברים אוא"ס ועולמות. יבאר דע"י העבודה למטה כורתים הקנה דק' ונעשה הנה, גילוי אור, אני הוי' לא שניתי'.

וע"ד ועמדו רגליו, שהרגל נצב בארץ דוקא, ועי"ז נעשה עמידת כללות הקומה כולה, כל סדר ההשתלשלות, עד לבחי' פנימיות אבא פנימיות עתיק. ועד"ז בנוגע לבנ"י, שמ"ת לא הי' באופן שהעלו אותם ממעמדם, אלא דוקא בהיותם במעמדם, נשמה בגוף למטה דוקא. וכמו"כ בנוגע לאופן עבודתם, שראשית ועיקרה ושרשה של כל העבודה כולה הוא למטה מטה — בענין הקבלת עול<sup>61</sup> (אפילו לא ענין המס"נ, שבא רק לאח"ז), וזהו"ע ועמדו רגליו דאדם התחתון, שע"ז נבנית כל קומתו ברמ"ח אברים ושס"ה גידים, ועד שהראש נגבה למעלה, ואז נעשית עבודתו בשלימותה בכל עניני התורה ומצוותי', כולל גם כל מעשיך לשם שמים<sup>62</sup> ובכל דרכיך דעהו<sup>63</sup>, בתכלית השלימות. ועי"ז פועלים שישראל כו' מיד הן נגאלין<sup>64</sup>, שאז יקויים היעוד ועמדו רגליו ביום ההוא גו' כפשטות, וכפשטות הענין — בקרוב ממש, בכיאת משיח צדקנו.

בחד סמכא ואינו קיום: שבת קד, א. וראה זח"ג קכו, ב.

(63) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.  
(64) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(61) ראה תניא רפמ"א.  
(62) אבות פ"ב מי"ב.

(6) זכרי' יד, ד.  
(7) מלאכי ג, ו.



## בס"ד, יו"ד שבט, ה'תשי"ט

(הנחה)

**באתי** לגני אחותי כלה<sup>2</sup>, ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא בהמאמר<sup>3</sup> עפ"י המבואר במדרש<sup>4</sup> לגני לגנוני, למקום שהי עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, דבתחלת הבריאה עולם על מלואו נברא<sup>5</sup>, וע"י חטא עה"ד והחטאים שלאחריו סילקו את השכינה מלמטה למעלה עד רקיע הז', והצדיקים ע"י עבודתם המשיכו את השכינה למעלה למטה, דהתחלת ההמשכה הי' מאברהם, שהוא הי' הראשון, והורידה מרקיע הז' לו' וכו' עד שבא משה שהוא השביעי וכל השביעין חביבין<sup>6</sup> והורידה מרקיע הא' למטה בארץ, ולכן למשה נאמר<sup>7</sup> ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, דכפשוטו קאי על המשכת אלקות שהי' למטה בארץ, וגם כמאמר רז"ל<sup>8</sup> בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א מישראל, ועפ"י מבאר בהמאמר<sup>9</sup> הטעם מה שהמשכן, דמשכן איהו מקדש ומקדש איהו משכן<sup>10</sup>, הי' מעצי שטים<sup>11</sup>, דשטים הוא מל' הטי<sup>12</sup> כמ"ש<sup>13</sup> שטו העם, והוא ההטי' מדרך הישר והמיצוע, שישנה בב' אופנים, ההטי' מדרך המיצוע לגרוע והטי' מדרך המיצוע לטוב, שההטי'

ענין העמידה שלמעלה מזה הוא בבחי' פלא, שזהו כפי שבחי' החכמה מתעלה ומתאחדת עם בחי' פנימיות עתיק. וכפי שהראש הוא במדריגה היותר נעלית (בבחי' פנימיות עתיק), הנה באותו האופן, כאחד ממש, הרי זה נמשך עד לרגלים ועד לעקב שברגל, שהוא העומד על הרצפה, ועל ידו עומד הרגל, ועי"ז גם כל קומת האדם, כפי שהוא באדם התחתון, שנקרא אדם ע"ש אדמה לעליון<sup>49</sup>, ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע לעמידת אדם העליון, והנה הוי' נצב עליו<sup>50</sup>, שזהו מ"ש<sup>51</sup> ועמדו רגליו (כמובא בהמשך הפרק ש"על זמן דלעתיד לבוא (גאלת גו') כתיב ועמדו רגליו") ביום ההוא על הר הזיתים, היינו, שעמידת אדם העליון היא על<sup>52</sup> עבודתו של איש ישראל בענין הר הזיתים, כמשנתל"ס<sup>53</sup> שישנו ענין הזית שלא למעליותא, שמשכח תלמודו של ע' שנה<sup>54</sup> (בחי' בינה), וע"י העבודה דכתישת הזית נעשה שמן זית שמחזיר תלמודו של ע' שנה<sup>54</sup>, שזהו כללות הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא<sup>55</sup>, וכמארז"ל<sup>56</sup> זדונות נעשו לו כזכות, ועד באופן שהרגל והראש נעשים כאחד ממש.

ד) **ועפ"ז** יובן גם כללות הענין דמ"ת, שהי' באופן דהר סיני עשן כולו, קולות ולפידים גו', נסים ואותות ומופתים בענינים גשמיים שבעוה"ז, וכן כללות התומ"צ ניתנו דוקא בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו, ובאופן דוירד הוי' על הר סיני, היינו, שהקב"ה לא הגבי' את הר סיני למעלה<sup>57</sup>, אלא ירד על הר סיני, למטה דוקא, ולמטה גופא במקום שעיקרו הוא סוג הדומם, ואילו ענין הצמיחה שבו אינו אלא בצמצום שבצמצום, שיש בו רק חיות מועט הדרוש להצמיח סנה (שלכן נקרא סיני, ע"ש הסנה<sup>58</sup>), ואילו רובו דרובו הוא מקום מדבר (מדבר סיני)<sup>59</sup>. וטעם הדבר, לפי שכללות הענין דמ"ת הוא כדי שתהי' עבודתם של ישראל באופן של עמודים, לחבר את הגג והרצפה להיות כאחד ממש, לחבר אוא"ס ב"ה עם העולמות, לעשות לו ית' דירה בתחתונים<sup>60</sup>,

(1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק התשיעי\* מד"ה באתי לגני ה'ש"ת.

(2) שה"ש ה, א.

(3) רד"ה באתי לגני ה'ש"ת.

(4) שהש"ר עה"פ.

(5) ראה ב"ר פי"ב, ו. פי"ג, ג. פי"ד, ז.

(6) ויק"ר פכ"ט, יא.

(7) תרומה כה, ח.

(8) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה

פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה

סט, א. א, רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הערה 45.

(9) פרק ג.

(10) ראה עירובין ב, סע"א.

(11) תרומה כו, טו. ויקהל לו, כ.

(12) ראה המשך וככה תרל"ז פט"ל ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תעב ואילך). קונטרס ומעין

מאמר א פ"א.

(13) בהעלותך יא, ח. וראה זח"ב סב, ב ואילך.

(49) לשון הכתוב — ישע"י יד, יד. ספר עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג. (לעיל ע' לד). וש"נ.

(50) ראה ראב"ע שמות ג, ב. רמב"ן דברים א, ו. פי' נרבוני, שם טוב ואפורי

למו"נ ח"א ספס"ו. ועוד.

(51) זכרי' יד, ד.

(52) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 295.

(53) ד"ה היושבת בגנים (לעיל ע' לח).

(54) הוריות יג, ב.

(55) ראה זח"א ד, א.

(56) יומא פו, ב. וראה תניא פ"ז.

(\* הפרק השייך לשנה זו — ראה תר"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' vi. וש"נ.

העשי<sup>36</sup>, וכמ"ש<sup>37</sup> לעושה נפלאות, ועד"ז אדון הנפלאות<sup>38</sup>, היינו, שמקשרים את הענין דנפלאות עם הדרגא דאדון, אדון אתה לכל בריותיך<sup>39</sup>, והרי התואר אדון שייך כשישנו מציאות של עבד, שבנבראים גופא ה"ז דרגא הכי תחתונה. והענין בזה, דהנה, עשי' הוא כח וענין הכי תחתון, כמבואר בשער היחוד והאמונה<sup>40</sup> בפירוש הכתוב<sup>41</sup> כולם בחכמה עשית, מפני שאין כח בנבראים להשיג רק ההשתלשלות ממדרגת החכמה שהיא ראשיתם למדרגת עשי' השפלה כו'. ואעפ"כ מקשרים את ענין העשי' עם הענין דפלא, כמבואר בהמשך תער"ב<sup>42</sup> בפירוש הכתוב<sup>43</sup> עשית פלא, החילוק שבין פלא לאלף, שבכללות הנה שניהם בספירת החכמה, וכמ"ש<sup>44</sup> אאלפך חכמה (ומזה נמשך אח"כ אאלפך בינה), ולכן נקראת החכמה בשם אלף, אך כאשר נשתנו הצירופים, שמורה על השינוי בספירת החכמה, אזי החכמה היא בבחי' פלא. וכללות החילוק הוא, שאלף (אאלפך חכמה) קאי על ספירת החכמה כפי שהיא במקומה, אשר עם היותה במדריגה נעלית (ועד שממנה נמשך אח"כ אאלפך בינה), אין זה בדומה למדריגת החכמה כפי שמתעלית לבחי' הכתר, ועד לפנימיות הכתר (דפנימיות אבא פנימיות עתיק<sup>45</sup>), שאז משתנה הצירוף ונקראת בשם פלא. וזהו החידוש דעושה פלא, שמקשרים את ענין העשי' לא רק עם אלף, בחי' החכמה, אלא עם פלא, בחי' הכתר, ובכתר גופא עם פנימיות הכתר — שזהו ע"ד חיבור הגג והרצפה (ע"י ענין העמוד וענין העמידה) להיות כאחד ממש.

**וזהו** גם המשך הכתוב<sup>46</sup> גאלת בזרוע עמך גוי, שכדי שיהי' ענין הגאולה, צריך להיות ענין עמידה (ע"ד עמדת להם בעת צרתם), שאז נגבה הראש למעלה יותר, וכמשנת"ל<sup>47</sup> שזהו למעלה יותר אפילו מג' שעות ראשונות שהקב"ה יושב ועוסק בתורה<sup>48</sup>, יושב דייקא, ואז העסק בתורה הוא בבחי' החכמה כפי שהיא באופן דאאלפך (אלף), ואילו

לגרוע הוא כמרז"ל<sup>49</sup> אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, ושטות זה שהוא השטות דעולם והשטות דלעו"ז צריך להפוך לבחי' השטות דקדושה והוא העבודה שלמעלה מטעם ודעת, וזהו (האתהפכא משטות דלעו"ז לשטות דקדושה) עיקר עבודת המשכן ומקדש, שע"ז נעשה ושכנתי בתוכם, שיהי' עיקר שכינה בתחתונים, באתי לגני לגנוני<sup>50</sup>. ועפ"ז מבאר גם בהמאמר<sup>51</sup> הטעם מה שעצי שטים נק' בשם קרשים<sup>52</sup>, שכל השמות שבתורה הם בדיוק ומתאימים לתוכן ענינם<sup>53</sup>, דהנה האותיות דקרש הם אותיות שקר ואותיות קשר, והיינו אשר מהשקר דעולם צריך להפכם ולעשות מהם קרשי המשכן, בחי' קשר, והיינו לקשר כל עניני העולם בשכינה ובעיקר שכינה שהוא פנימיות ועצמות א"ס ב"ה. וכמו שמבאר בפרטיות אותיות קו"ף ורי"ש ואיך שייך כנגדם בקדושה, ואשר צריך להפכם מהאותיות כמו שהם באתון דזיופא<sup>54</sup> לעניני טוב וקדושה, וכמבואר כל הנ"ל באריכות בסעיפים הקודמים.

**(ב) והנה** בהמאמר (בסעיף ט') מבאר שזהו ג"כ מה שהקרשים נקראים בשם עומדים, וכמ"ש<sup>55</sup> ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, ומבאר דעומדים הו"ע עומדים, אתון דדין כאתון דדין, וכדאיתא במס' יומא<sup>56</sup> ע"פ עצי שטים עומדים דעומדים הו"ע מעמידים, ומבאר בהמאמר אשר ענין העמוד הוא מחבר את הגג והרצפה להיות כאחד ממש, וזהו"ע הקרשים שנק' בשם עומדים, שהוא ע"ד ענין המצוות שנק' בשם עומדים, לפי שהם ממשיכים ומחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות ממש, הנה גם הקרשים הם מחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות. והנה בענין המצוות שהם עומדים מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן באגה"ק<sup>57</sup> אשר רצון העליון נקרא בשם כתר, ואיתא בתפילת ר' נחוניא בן הקנה<sup>58</sup> אשר בהכתר יש בו תר"ך עמודי אור. ומבאר זאת, דכמו שיש עמודים בבית חומה גדול נצבים בארץ וראשם מחובר בתקרה, כך המצוות נצבים מרום המעלות הוא רצון העליון ב"ה ונמשכים עד הארץ,

(43) ישעי' כה, א.  
(44) איוב לג, לג. שבת קד, א.  
(45) ראה לקו"ת נצבים מט, ד. וש"נ.  
הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בשה"מ הי"ש ע' 49.  
(46) תהלים עז, טז.  
(47) ד"ה היושבת בגנים (לעיל ע' לה).  
(48) ע"ז ג, ב.

(36) ראה תו"א ויחי מו, ב. ובכ"מ.  
(37) תהלים קלו, ד.  
(38) ברכת יוצר.  
(39) ב"ר פי"ז, ד.  
(40) פ"ט.  
(41) תהלים קד, כד.  
(42) ח"א ע' שפג ואילך. וראה גם ד"ה זה היום; ד"ה שיר המעלות וד"ה דרשו תשל"א (סה"מ תשל"א ע' ה; ע' יג; ע' כג).

(14) סוטה ג, רע"א.  
(15) ראה בהמאמר פרק ה.  
(16) פרק ו ואילך.  
(17) ראה תניא שעהיוה"א פ"א. ועוד.  
(18) ראה זח"א ב, ב.  
(19) עב, א.  
(20) סימן כט (קמט, סע"ב ואילך).  
(21) הובאה בפרס שער ח (שער מהות והנהגה) פ"ג.

שהמצוות נתלכשו בגשמיות וגם המצוות שלא נתלכשו בגשמיות הרי ניתנו לאדם הגשמי שהוא בעל בחירה להטות לבבו לטוב וכו'. והנה מדיוק לשון המאמר מובן שיש הפרש בין הקרשים למצוות, דזהו מ"ש בהמאמר שהקרשים הם ע"ד המצוות (ע"ד ודוגמא לבד) שהמצוות הם עמודים ממש והקרשים הם ע"ד המצוות. ולכן בהמצוות הוא אומר הלשון ממשיכים ומחברים או"ס ב"ה ועולמות ובהקרשים אינו אומר הלשון ממשיכים, כ"א שהם מחברים או"ס ב"ה עם העולמות ע"ד המצוות. והנה בתניא יש ג"כ הפרש בין המשל דעמודים להנמשל דמצוות. דבענין העמודים אומר שהם נצבים בארץ וראשם מחובר בתקרה ובהנמשל דמצוות אומר שהם נצבים ברום ונמשכים עד הארץ. והנה שינוי המשל מהנמשל מובן בפשטות, דהנה העמודים הרי התחלתם היא שהם נצבים בארץ ומזה הם מגיעים עד התקרה, משא"כ המצוות הרי הם נצבים למעלה, וכמ"ש אשר קדשנו במצוותיו מצוותיו שלמעלה, ומשם הם נמשכים למטה. ומתאים להכלל הידוע<sup>22</sup> שיש הפרש בין יסוד למטה ליסוד למעלה, שלמטה היסוד הוא למטה ועליו נבנה הבנין, ולמעלה הרי היסוד הוא למעלה מהבנין, ולכן בענין העמודים אומר שהם נצבים בארץ, דנצב הו"ע חוזה הדבר, וכמו נצב מלך<sup>23</sup>, הנה למטה הרי חוזה ויסוד הדבר הוא למטה בארץ ועליו נבנה הבנין, ובענין המצוות הוא אומר שהם נצבים ברום המעלות, לפי שלמעלה הרי חוזה ויסוד הדבר הוא למעלה.

ג) **אמנם** זה גופא צריך להבין, מפני מה היסוד למטה הוא באופן אחר מהיסוד למעלה. ויובן זה עפ"י המבואר בכמה ענינים ומהם בענין יש הנברא<sup>24</sup>, דזה שבהרגשתו אין לו עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו, הוא לפי שהתהוותו הוא מהעצמות, אשר מציאותו מעצמותו ואין לו עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו דרך הוא לבדו בכחו ויכלתו להוות יש מאין ואפס המוחלט, וכמבואר באגה"ק<sup>25</sup>. ולכן לע"ל אשר אז יתגלו אמיתית ופנימיות כל הענינים הנה אז יתגלה בהיש הנברא שרשו האמיתי, והוא יש האמיתי שאין לו עילה וסיבה. ובזה יובן מה שנעוץ תחלתו

הנה אפילו כאשר דברה תורה כלשון בני אדם, אי אפשר שתהי' הירידה למטה ביותר עד לחוש המישוש, מ"מ, הנשמה היא חלק אלקה ממעל ממש, שמאחדת ב' הקצוות הנ"ל. ועד"ז יש לומר בדא"פ בענין חיבור הגג והרצפה (או"ס והעולמות) להיות "כאחד ממש", שתכלית העילוי שבענין הגג נמשך למטה בהרצפה באופן של ממשות. והא בהא תליא, שכדי שתוכל להיות הפעולה בעולם (ע"י התומ"צ) באופן כזה (חיבור ב' קצוות), הרי זה ע"י יצור ונברא שיש בו חלק אלקה ממעל ממש (בב' הקצוות שבוה), שזוהי מעלת בני ישראל עם קרובו<sup>28</sup>, שהם למעלה מכל החילוקים כו'. ומובן, שהחידוש שבדבר הוא (לא במעלת הרוחניות כשלעצמה, שהרי ענין זה הי' גם קודם מתן תורה, וקודם בריאת העולם, ואפילו לפני הצמצום, אלא) שענין זה הוא בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה הימנו, ושם דוקא מתגלה הענין דאין ערוך, כמ"ש<sup>29</sup> אין ערוך לך כו' בעולם הזה דוקא (שזהו ענין נעלה יותר משאר ג' הענינים שנימנו לאחרי זה)<sup>30</sup>.

**וענין** העמוד, שמורה על חיבור הגג והרצפה להיות כאחד ממש באופן הנ"ל, קשור גם עם ענין העמידה (המבואר בהמשך הפרק). והענין בזה, כמשנת"ל<sup>31</sup> בארוכה בענין עמדת להם בעת צרתם<sup>32</sup>, נצב לריב הוי' ועומד לדין עמים<sup>33</sup>, שכאשר נמצאים במעמד ומצב של מיצר, מיצר רוחני, ועאכו"כ כשישנו גם מיצר גשמי, וצריך לריב גוי' עמים, אזי צ"ל ענין העמידה (עמדת, עומד), שאז נגבה הראש למעלה יותר, וכפי שהראש הוא במעלתו ה"ה עומד במדריגה אחת, כאחד ממש, עם הגוף והרגל שנצב על הרצפה. ואדרבה, דוקא ע"ז שהרגל נצב על הרצפה נעשה ענין של עמידה בתוקף, להעמיד את כל קומת האדם, בדוגמת העמודים שנצבים בארץ ועליהם עומד כל ה"בית חומה גדול" (כלשון אדמו"ר הזקן באגה"ק בתניא<sup>34</sup>).

ג) **ויש** לקשר כהנ"ל עם מ"ש<sup>35</sup> אתה הא-ל עושה פלא, היינו, שהענין היותר נעלה דפלא קשור דוקא עם הענין היותר תחתון שהו"ע

22) פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) ערך יסוד. אוה"ת שמות כרך ז ע' ביתקלב. ובכ"מ.

23) מלכים"א כב, מח. וראה אוה"ת נצבים ע' א"ר ואילך.

24) ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פרשתנו (בשלח) מג, ג. סה"מ עזר"ת ע' קנ. ד"ה

באתי לגני תשי"א פ"ד (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' י).

25) סימן כ (קל, סע"א ואילך).

28) תהלים קמח, יד.

29) תפלת שבת.

30) ראה ד"ה אין ערוך תרנ"ב. תרנ"ד.

31) סימן כט.

32) תהלים עז, טו. הקאפיטל תהלים

תרצ"ד. ובכ"מ.

33) ד"ה באתי לגני וד"ה היושבת בגנים

דשנה זו — ראה סה"מ י"א ניסן בתחלתו.

(לעיל ע' ל. ע' לו).

ובלשון הגמרא<sup>14</sup> בסוגיא דמ"ת, אב ואם יש לכם כו' קנאה יש ביניכם וכו'. ואילו הענין הרוחני שבדבר בא ברמז הכי קצר בכמות, וכמו הרמז בגמרא<sup>15</sup> אנכי נוטריקון אנא נפשי כתבית יהבית, וצריכים להסביר שהכוונה בזה היא עד לעצמות ומהות כו', כמבואר בארוכה בחסידות וקבלה<sup>16</sup>. וא"כ, צריך להבין בשתים, הא', בשביל ענינים פשוטים, מהו הצורך בגודל הרעש (שטורעם) כו' אפילו בענינים הגשמיים, והב', מהו הביאור שכל גודל ההפלאה והחידוש דמ"ת צריך להיות קשור דוקא עם ציווי על ענינים הכי פשוטים וגשמיים, וכן עם נסים ונפלאות שרובם ככולם היו בענינים גשמיים.

(ב) **ויובן** ע"פ המבואר בפרק ט'<sup>17</sup> דהמשך מאמר ההילולא בנוגע לענין המצוות [שזהו כללות ענין עבודת האדם, שהרי אני נבראתי לשמש את קוני<sup>18</sup>, ע"י התורה ומצוותי] שנקראים עמודים, כמו קרשי המשכן שנקראים בשם עומדים, עצי שטים עומדים<sup>19</sup>, והם גם עמודים [שהרי התיבות "עומדים" ו"עמודים" אותיותיהם שוים], כמו העמוד שמחבר הגג והרצפה להיותם כאחד ממש, וכמו"כ המצוות הם עמודים שהם הממשיכים ומחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות.

**ויש** לבאר החידוש בחיבור הגג והרצפה להיות "כאחד ממש", בהקדם הפירוש הידוע שמביא בעל ההילולא<sup>20</sup> בענין חלק אלקה ממעל ממש<sup>21</sup>, שתיבת "ממש" מאחדת ב' קצוות, שמחד גיסא הרי זה מורה על מעלת האלקות (שזהו ממש כמו אלקה), ומאידך גיסא הנה ממש הוא מלשון ממשות, כמו דבר הנתפס בחוש המישוש. והיינו, שאע"פ שענין האלקות רחוק ביותר מחוש המישוש, וכפי שמבאר הרמב"ם<sup>22</sup> שאפילו כאשר דברה תורה בנוגע לאלקות בלשון בני אדם<sup>23</sup>, נזכרו רק ענינים הקשורים עם ד' החושים רא"י שמיעה דיבור וריח, כמו עיני הוי'<sup>24</sup>, אזני הוי'<sup>25</sup>, וידבר הוי'<sup>26</sup> וירח הוי'<sup>27</sup>, משא"כ חוש החמישי, חוש המישוש,

בסופן<sup>26</sup>, אשר בסופן דוקא נעוץ התחילה שהוא למעלה מבחי' ראש, אשר התחילה שהוא העצמות נמצא בבחי' הסוף דוקא, בהיש הגשמי שאין תחתון למטה ממנו, הנה הוא דוקא דירה לעצמותו ית'<sup>27</sup> אשר לעתיד יהי זה בגילוי, ובאמת גם עכשיו הוא כן. וזהו הטעם אשר למטה היסוד הוא למטה דוקא יש דעשי' ועליו נבנו עולמות העליונים, משא"כ למעלה הרי מבואר בתניא<sup>28</sup> אשר הכוונה הפנימית אינה בעולמות העליונים והם רק הארה בלבד וכל ענינים הוא רק בכדי שתושלם על ידם הכוונה הפנימית למטה דוקא. ואור והארה שלמעלה יותר נעלה יותר, ולכן למעלה העמודים הם נצבים ברום המעלות, לפי שיסוד וחוזק הדבר הוא למעלה ומשם נמשך למטה.

(ד) **אמנם** עדיין צריך להבין, מפני מה ביש הנברא דוקא הוא יש האמיתי ואינו נמצא ברוחניות. דלכאורה הי' צריך להיות יש האמיתי ברוחניות הענינים ובענינים רוחניים, שלכן נק' בשם עליונים לפי שהם נעלים במדרי'. אך הענין הוא כמו שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע<sup>29</sup> ג' משלים<sup>30</sup> בענין כל הגבוה גבוה ביותר יורד ומתלבש ומתגלה בנמוך נמוך יותר. משל הא' הוא מאבוקה גדולה שאורה גדול ומאירה למרחוק, וכאשר צריך להאיר למקום הרחוק צריך לזה אבוקה גדולה. וא"כ מובן אשר בכדי שיהי' ניכר מעלת האבוקה גדולה (וואו קריגט מען ארויס איר עילוי) על מעלת הנר ואבוקה קטנה, הוא במקום הרחוק דוקא, שם דוקא נתגלה בחי' "הגבוה" אשר בהאבוקה. דהגם אשר האור שמאירה למרחוק הוא אור קטן ביותר, עד אשר אם ידליקו שם נר יאיר יותר מאור האבוקה שמאיר שם, מ"מ הנה בזה דוקא ניכר מעלת ותוקף האבוקה. ומשל הב' הוא מחבית מלאה מים, או חכם מלא חכמה, שמצד רבוי המים שבחבית שמלאה על כל גדותי' הנה מצד זה נשפך גם בחוץ, ובזה דוקא ניכר רבוי המים. דהגם אשר המים שנשפכים מבחוץ הם כהפקר ומעטים בכמותם לגבי המים שבתוך החבית, מ"מ הנה בזה דוקא ניכר אשר החבית מלאה על כל גדותי'. וכ"ה גם בענין החכמה, שע"י

(14) שבת פט, א. ואילך.

(15) שם קה, א (כגירסת העין יעקב).

(16) ראה לקו"ת שלח מת, סע"ד. אוה"ת

פרשתנו (יתרו) ע' תתקא ואילך.

(17) הפרק השייך לשנה זו — ראה תו"מ

סה"מ באתי לגני ח"א ע' vi. וש"נ.

(18) משנה וברייתא סוף קידושין.

(19) תרומה כו, טו.

(20) אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' תב

(21) תניא רפ"ב.

(22) מו"נ ח"א פמ"ז.

(23) ראה ברכות לא, ב. רמב"ם הל'

(24) בראשית ו, ח. ועוד.

(25) בהעלותך יא, א. ועוד.

(26) שמות ו, י. ועוד.

(27) נח ח, כא.

(26) ספר יצירה פ"א מ"ז. וראה המשך תרס"ו ע' שלח. ע' שמו. ועוד.

(27) ראה ד"ה באתי לגני הנ"ל פ"ד (ה' תו"מ סה"מ שם ע' ט ואילך). וש"נ.

(28) פל"ו.

(29) שערי אורה שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ב ואילך (נח, א ואילך). וראה

תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' רצג.

(30) ראה תו"מ שם.

בחי' נובלות חכמה וע"ד<sup>31</sup> שיחות חולין של ת"ח, הנה עי"ז דוקא ניכר שהמשכה היא מחכם גדול ששייך לעומק החכמה<sup>32</sup>. ומשל הג' הוא מהשפעת הטפה בגשמי' שממנה הוא ההולדה ממהות למהות אחר, מהות חדש, משא"כ בהשפעת השכל שהיא השפעה רוחנית א"א להיות הולדה חדשה, ורק כאשר התלמיד הוא בר שכל אז דוקא יבין את השכל שהשפיע לו הרב. וא"כ מובן מעלת הטפה הגשמית דוקא, אשר דוקא ממנה נולד מהות חדש, מהות אחר ממהות הראשון, שהוא השפעת הולד. וי"ל בדא"פ בביאור ענין הג' משלים, דהנה ענין מה שכל הגבוה גבוה ביותר יורד לנמוך נמוך ביותר, הוא ההמשכה מהעצמות לבי"ע. דבאצילות הרי איהו וחייהו חד איהו וגרמוהי חד<sup>33</sup> ונק' עולם האלקות<sup>34</sup>, ואי"ז נמוך, והכוונה בענין נמוך הוא ענין הבריאה, והוא עולמות בי"ע. והנה סדר ההמשכה בעולמות בי"ע הוא בהאופן דאור מים ורקיע<sup>35</sup>, כמשנ"ת בארוכה בהמאמרים דחודש תשרי<sup>36</sup>. וזהו"ע הג' משלים, דמשל האבוקה הו"ע האור, ומשל החבית הו"ע המים, ומשל הטפה הו"ע הרקיע, שנעשה גשם ומהות חדש, ולכן מיא דאגלדו בטלו מתורת שאובין עד אשר לכמה דעות מעלין ואינן פוסלין, ועושין מקוה לכתחילה<sup>37</sup>. והנה נתבאר בדרושי חודש תשרי<sup>36</sup> אשר ענין בחי' אמ"ר אינו רק בבי"ע כ"א גם באצילות ובכתר ולמעלה יותר<sup>35</sup> עד בהאור שקודם הצמצום<sup>38</sup>. וא"כ מובן אשר גם שם שייך כל הג' משלים דאבוקה, חבית וטפה. ובכל מקום ומקום ובכל דרגא ודרגא הנה גילוי הגבוה גבוה יותר הוא בהנמוך נמוך ביותר (והיינו אשר בהנמוך ביותר שבעולם ההוא מתגלה הגבוה ביותר שבעולם ההוא). והנה בכללות סדר ההשתלשלות הרי הנמוך נמוך ביותר הוא בבי"ע ועד עולם העשי', הנה שם מתגלה הגבוה גבוה ביותר, שלמעלה מהגבוה גבוה ביותר שבערך האצילות ולמעלה מאצילות וקודם הצמצום, שהוא עצמותו ומהותו, הנה הוא מתגלה בהתחתון תחתון ביותר, דכפל הלי' תחתון תחתון מורה על היותר

### בס"ד. ליל ב' פ' יתרו, ט"ו בשבט, ה'תשל"ט

(הנחה בלתי מוגה)

**באתי** לגני אחותי כלה<sup>1</sup>, ומביא בעל ההילולא (במאמר שנתן ללמוד ביום ההילולא שלו<sup>2</sup>) הפי"ג לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, ואח"כ הנה מפני סיבות עלתה ונסתלקה השכינה ממטה למעלה, ואח"כ הנה ע"י שבעה צדיקים שהמשיכו ירדה מלמעלה למטה, עד שבא משה רבינו, כל השביעיין חביבינ<sup>4</sup>, והורידה מרקיע הראשון לארץ, שזה הי' במתן תורה, כמ"ש וירד הוי' על הר סיני, ולאח"ז גם המשך הענין ע"י ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם<sup>6</sup>, כדי שיומשך גם בעשי'. וידוע דיוק רבותינו נשיאינו<sup>7</sup> בענין מ"ת (וירד הוי' על הר סיני), דצריך להבין בנוגע לגודל ההפלאה שהי' במעמד ומצב ההוא, שכל ההפלאה היא בנוגע לענינים של עוה"ז, עולם העשי' הגשמי, כמו והר סיני עשן כולו<sup>8</sup>, וכן הקולות גו' הלפידים גו' קול השופר<sup>9</sup>, אשר, ע"פ פשוטו של מקרא היו הקולות באויר הגשמי שנתפסים בשמיעה גשמית, וכן הלפידים היו קשורים עם אש הנראה בראי' גשמית לעיני בשר, ועד"ז שאר כל הענינים. וכמו"כ בנוגע להפלאה מעמד ומצב העולם, שההפלאה היא בנוגע לפעולה שהיתה בעולם הגשמי, כמאמר המדרש<sup>10</sup> ציפור לא צווח כו' שור לא געה וכו'. ואילו הענינים שהיו בעולמות העליונים, כדאייתא במדרשי חז"ל<sup>11</sup> בענין וירד הוי' גו' שירד עם המרכבה וכל הפמליא שלו, הרי זה בקיצור הכי נמרץ, וברמיזה דרמיזה, אפילו במדרשי חז"ל המדברים בסגנון של סודות התורה. ונוסף על האמור בנוגע למעמד ומצב שפעל ההכנה שע"ז יהי' גילוי דבר הוי' (עד לדבר הוי' זו הלכה<sup>12</sup>) במ"ת, הנה כן הוא גם בנוגע להגילוי עצמו, שזהו מ"ש<sup>13</sup> וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר — שזהו בענינים פשוטים, ועד לענינים הקשורים עם עוה"ז הגשמי,

(31) סוכה כא, ב.

(32) ראה לקר"ת תצא לו, ב. סהמ"צ להצ"צ קה, א ואילך.

(33) תקו"ז בהקדמה (ג, ב).

(34) תניא פמ"ט (סט, א). ובכ"מ.

(35) ראה סה"מ תרל"ה ח"ב ע' תנד ואילך. וש"נ.

(36) ד"ה תורה צוה, וד"ה צור תעודה שנה זו (תשי"ט (סה"מ תשי"ט ע' מח ואילך; ע' נא ואילך)).

(37) ראה מקוואות פ"ז מ"א. טושו"ע יו"ד סר"א סל"א.

(38) ראה סה"מ תרע"ח ס"ע מג ואילך.

(8) פרשתנו (יתרו) יט, יח.

(9) שם כ, טו.

(10) שמור"ר פכ"ט, ט.

(11) ראה פסיקתא רבתי פכ"א, ז. ילקוט

שמעוני פרשתנו (יתרו) רמז רפו.

(12) עמוס ח, יב. שבת קלח, ב.

(13) פרשתנו (יתרו) כ, א.

(1) שה"ש ה, א.

(2) ד"ה באתי לגני ה'ש"ת פרק א.

(3) שהש"ר פ"ה, א.

(4) ויקרא רבה פכ"ט, יא.

(5) פרשתנו (יתרו) יט, כ.

(6) תרומה כה, ח.

(7) ראה לקר"ת במדבר יב, ג. ובכ"מ.

תחתון שאפשרי, שאין תחתון למטה ממנו, והו"ע עולם העשי'. וזהו"ע שהעמודים נצבים בארץ דוקא, דכשצריך לבנות הבית חומה גדול והו"ע גדולת ה', דבמקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו<sup>39</sup>, הנה בכל סדר ההשתלשלות אף שיש בחי' אמ"ר בכל המדרגות, אבל בכדי שיהי' גילוי הגבוה גבוה ביותר שהוא העצמות הנה התגלותו הוא בהתחתון תחתון ביותר שהוא עולם העשי', ובעשי' גופא לא בעשי' הרוחנית כ"א בעשי' הגשמית. ומזה מובן שגם בעשי' הגשמית גופא צריך ג"כ התחתון תחתון ביותר, והיינו אשר התגלות העצמות אינו בעבודה הרוחנית שבעוה"ז כ"א בעשי' גשמית דוקא. וזהו ג"כ מה שמדייק בלקו"ת בדרושי ציצית<sup>40</sup> במשל העמודים שנצבים בארץ, דבכדי שהעמודים יחזיקו את הבנין והתקרה שע"ג, צריכים להיות בעפר קשה דוקא ולא בעפר תיחוח, הנה כן גם המצוות צריכים להיות בעפר קשה דוקא, וכמו שמסיים שם עשי' לעילא, והוא המצוות שנתלבשו בגשמיות דוקא.

(ה) **ובזה** יובן דיוק הל' בהמאמר בהפרש בין הקרשים להמצוות, שהקרשים הם ע"ד (ע"ד בלבד) המצוות וגם מה שבהקרשים אומר הל' מחברים ולא ממשכים. דהנה לפי מה שנת"ל בסעיפים הקודמים הרי עבודת הקרשים היא עבודה רוחנית שבאדם, וכמו שמבאר<sup>41</sup> בענין עבודת הקרבנות שהאדם צריך לעבוד בהאש דנה"א שהוא האש שלמעלה שבאדם ובהאש דנה"ב שהוא אש של הדיוט שבאדם, וצריך לברר את הנה"ב בפרטי המדרגות שבו וכמבואר לעיל בענין שור כשב עז, ולזאת הנה הגם שהעבודה היא בעוה"ז הגשמי אבל בערך עוה"ז גופא הרי זה עבודה רוחנית ולא עבודה גשמיית, ואי"ז ענין העשי' ממש (שאומרים עלי' עשי' לעילא) ואי"ז עפר קשה וחזק ביותר. וזהו ג"כ מ"ש הבעש"ט נ"ע<sup>42</sup> דקרבן הוא האדם שענינו לחבר ולקשר עולמות עם אלקות, וכדאיתא בתיקוני זהר<sup>43</sup> ע"פ<sup>44</sup> עשר אמות ארך הקרבן דא שיעורא דגופא דבר נש, שהאדם הוא בעשר כחות ז' מדות וג' מוחין, וזהו"ע עבודת הקרשים שהיא עבודת נה"א ונה"ב, לעשות מהדברים הגשמיים, שטות דלעו"ז, ולהפכם לשטות דקדושה. ומכיון שעבודת

(39) ראה מגילה לא, א. סה"מ ה'ש"ת ע' 40 בהערה.

(40) שלח נ, א.

(41) בהמאמר — פרק ב.

(42) בדגל מחנה אפרים פ' תרומה.

(43) תיקון יט (מא, א).

(44) תרומה כו, טז.

(66) ב"ב י, א. וראה תניא פל"ז (מח, סע"ב ואילך).

(67) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי מציינן לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מציינן גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.

(68) פרק א.

(69) פל"ו (מו, א).

(70) אבות פ"ה מכ"א.

(71) זכרי' יד, ח.

(72) יואל ד, יח.

(73) ראה קונטרס ומעין מאמר א פרק א.

(74) הובא בהמשך וככה תרל"ז רפמ"ו.

(75) כמ"ש ביצי"מ — פרשתנו יד, ח.

(76) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב.

לקו"ת צו יז, א ואילך.

(77) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

הקרשים היא עבודה רוחנית שבאדם, לכן א"א להמשיך ע"ז אוא"ס, לפי שהמשכת האור הוא מהעצמות, וההמשכה מהעצמות הוא רק ע"י העבודה שלמטה מטה ביותר, והוא קיום המצוות בגשמיות, ולכן בהמצוות אומר ה' ממשיכים. לפי שהמצוות הם בגשמיות, וכמו שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא בכמה מאמרים<sup>45</sup> אשר גם המצוות דחובת הלבבות, הרי הציווי בהם הוא שיורגשו בבשר הגשמי במוח ולב. וכמו ביראה שצריך להיות כיוון בהמוח והלב בגשמי, וכן בהשגה הרי צ"ל תוספות שרטים וקמטים בהמוח הגשמי מצד ההתבוננות וההעמקה בהשגת התורה, וכן גם בכללות העבודה שצריכה להיות בתענוג מעבודתו לבוראו, הרי התענוג צריך להוסיף שמנונית וכמ"ש<sup>46</sup> שמועה טובה תדשן עצם, שמנונית גשמית בבשר הגשמי. וזהו מ"ש בהמאמר שהקרשים הם בדוגמת המצוות, שעל ידי הקרשים נמשך ג"כ הגבוה גבוה אבל לא הגבוה גבוה ביותר, כ"א בהמצוות בהם דוקא נמשך הגבוה גבוה ביותר שהוא העצמות. דזהו ענין המצוות שהם נמשכים מהעצמות ומחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות, וע"י שהאדם מקיים את המצוות הנה בתחילה הוא מחבר אותם עם העולמות, שהוא בתחילת העבודה ע"י עבודה רוחנית שהוא עבודת הקרשים, ואח"כ (ע"י קיומם בגשמיות) הוא מחבר אותם עם העצמות. והוא ע"ד מה שמצינו בתורה שדוד ה' מחבר תורה דלמעלה בקוב"ה<sup>47</sup>, הנה כן הוא גם במצוות, אשר קודם עשייתם, בברכת המצוות אומרים אשר קדשנו במצוותיו, במצוותיו שנמשכו כבר בחסד עליון וממשיכם על עצמו ומחברים בעולמות, וע"י עשייתו את המצוות הנה גם הקב"ה מנענע בראשו<sup>48</sup> שהוא המשכת העצמות, וכן בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו<sup>49</sup>, וכן בכל הענינים הרי הקב"ה עושה מדה כנגד מדה<sup>50</sup>, דזה שמצוה לישראל לעשות הוא עושה בעצמו<sup>51</sup>, היינו

(45) ד"ה דעו תרצ"ג פ"ג (סה"מ קונטרסים ח"א רסז, ב. סה"מ תרצ"ב ע' רנו). טעמו וראו תרצ"ד פ"א (סה"מ קונטרסים ח"ב רצ, ב ואילך (נעתק ב"היום יום" כ מנחם א.ב)). סה"מ תרצ"ז ע' 215. ע' 282. תרח"ץ ע' קפ. היש"ת ס"ע 112 ואילך.  
 (46) משלי טו, ל. וראה גיטין נו, ב.  
 (47) ראה זח"ג רכב, ב ברע"מ. ספר הבהיר (סנ"ח) סקצ"ו ובאור הבהיר שם. לקו"ת שלח מז, ג. שם נא, א. ועוד.  
 (48) ברכות ג, א. וראה לקו"ת שם מח, סע"א ואילך.  
 (49) ראה תדבאר רפי"ח. ועוד.  
 (50) ראה סנהדרין צ, א. ובכ"מ.  
 (51) ראה שמור"ר פ"ל, ט. סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שכו. ד"ה באתי לגני תשי"א פ"ו ובהערה יד שם (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' יא).

(ו) **וזהו** גם מ"ש<sup>51</sup> ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים (כמ"ש במאמר ש"על זמן דלעתיד לבוא כתיב ועמדו רגליו"). והענין בזה<sup>52</sup>, דהנה אמרו רז"ל<sup>53</sup> שהזית משכח תלמודו של ע' שנים, שזה מורה על השייכות לענין הקליפה כו'<sup>54</sup>, אך ע"י כתישת הזית, שהו"ע הביורור, ה"ה נותן שמנו<sup>55</sup>, שמן זית, שמחזיר תלמודו של ע' שנה<sup>56</sup>, ועד שמאיר את כל העולם כולו. ומזה מובן, שהר הזיתים מורה על כללות ענין הביורורים כו'. וזהו גם מ"ש<sup>51</sup> ונבקע הר הזיתים מחציו מזרחה וימה גו', שהו"ע בירור קליפת נוגה שחציו טוב וחציו רע<sup>56</sup>, וכיון שקליפת נוגה היא הממוצעת כו' ועל ידה היתה יכולה לבוא ההשפעה למטה הימנה, הרי לאחרי שמתבררת בבירור הגמור ובירור השלם, אזי מתבטלים בדרך ממילא כל שאר הענינים שלמטה הימנה. וכל זה נעשה ע"י עבודת בני" במשך כל הדורות, עד לסוף זמן הגלות, שעז"נ<sup>57</sup> והי' עקב תשמעון, דקאי על דרא דעקבתא דמשיחא שהוא (לא רק בבחי' רגל, אלא גם) בבחי' עקב (החלק היותר תחתון שברגל)<sup>58</sup>, רגלין ברגלין<sup>59</sup>, ועד לעקבתא דעקבתא, ומבואר באגה"ק שאז עיקר העבודה בעולם העשי' גופא היא בבחי' עשי' (עשי' שבעשי'), שהו"ע מעשה הצדקה<sup>60</sup>, והיא<sup>61</sup> שעמדה לנו לפדות חיי נפשנו כו' [כולל גם מה שבסוף זמן הגלות נעשה כללות ענין העבודה (לא כמו שהי' בדורות שלפנ"ו, אלא) מתוך מנוחה אמיתית<sup>62</sup>, ללא צער, וללא צורך בענין של קרב (מלחמה), מעין ודוגמת מ"ש<sup>63</sup> פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי, כמבואר בדרושי פדה בשלום בשער התשובה<sup>64</sup> שקאי על הגאולה האמיתית והשלימה הקשורה עם בחי' יחידה שבנפש, שלכן יהי' שלימות הענין דפדי' בשלום, כמו בימי שלמה, כמ"ש<sup>65</sup> כי שלמה יהי' שמו ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו], ותעמוד לנו לעד כו', כי ע"י הצדקה נעשה עיקר בירור והעלאת והפיכת

(51) זכרי' יד, ד.  
 (52) בהבא לקמן — ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (כך א ע' תקא ואילך). ספר החקירה להצ"צ קלו, ב.  
 (53) הוריות יג, ב.  
 (54) ראה תו"א תצוה פא, ג.  
 (55) ע"פ לשון חז"ל — מנחות נג, סע"ב.  
 (56) שמור"ר רפ"ו.  
 (57) ראה תניא ספ"א. פ"ז.  
 (58) עקב ז, יב.  
 (59) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"ב ע' תרעו. אוה"ת עקב ע' תעט. ע' תצא.  
 (60) ראה זח"ב רנח, א ובמק"מ שם.  
 (61) תניא אגה"ק ס"ט.  
 (62) שם סו"ד.  
 (63) ראה גם סד"ה באתי לגני דיו"ד שבט (לעיל ע' לב).  
 (64) תהלים נה, יט.  
 (65) לאדמו"ר האמצעי — פי"א (נח, ג ואילך).  
 (66) דברי הימים"א כב, ט.

עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, למטה דוקא, ולכן הוצרכו לעשות את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים למטה דוקא.

**אמנם** למטה ישנו גם שטות דלעו"ז, שצריכים להפכו לשטות דקדושה, בבחי' אהני' לי' שטותי' לסבא<sup>39</sup>, שזהו"ע עצי שטים, כמבואר במאמר<sup>40</sup> ששטים הוא מלשון שטות<sup>41</sup>. וזהו גם ענין הקרשים, כמבואר במאמר<sup>42</sup> שבתכת קרש ישנם האותיות שקר, שמורה על הפיכת שקר העולם. וכיון שענין האתהפכא דלעו"ז דורש השתדלות יתירה, ועד לענין של מלחמה כו', הנה גם בעבודת האדם התחתון צ"ל ענין העמידה (הגבהת הראש), והיינו, שלא מספיקה העבודה שע"פ טו"ד, ולא מספיקה העבודה שמצד חיצוניות הרצון, כי אם מצד פנימיות הרצון דוקא, ועד שיש צורך במסירת נפש, ועד למסירת כל עצמותו ומהותו. ודוקא עי"ז ה"ה פועל להיות עצי שטים עומדים, ועמידה באופן של עומדים, שמחברים את הגג והרצפה להיות כאחד ממש — למטה דוקא, במקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה.

**וכיון** שכללות העבודה היא למטה דוקא, ובמילא גם התכלית שנעשית עי"ז בסיום ושלימות כל ענין היא למטה דוקא, לכן, הנה גם העליונים, הקב"ה ומלאכי השרת, באים למטה לשמוע קולם של ישראל בבתי כנסיות (תפלה) ובתי מדרשות (תורה), ובבתי מדרשות (לימוד התורה) נכלל גם ענין המצוות, שהרי גדול תלמוד שמביא לידי מעשה<sup>43</sup> [ובפרט שענינו של בית המדרש הוא לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא<sup>44</sup>, בירור הפס"ד וההלכה למעשה, כפי שמצינו בדברי חז"ל<sup>45</sup> שכאשר הי' מתעורר איזה ספק (עוד בזמנו של משה שקיבל תורה מסיני<sup>46</sup>), היו באים לבית המדרש, ושם הי' נעשה פתרון הספק ובירור ההלכה], שכללותם הו"ע גמילות חסדים<sup>47</sup>, ונמצא, שבבתי כנסיות ובתי מדרשות נכללת כללות העבודה בג' העמודים שעליהם העולם עומד<sup>48</sup> והעולם קיים<sup>49</sup>, ועד שעיי"ז נעשה העולם במילואו<sup>50</sup>, שזהו"ע הגאולה, שאז יעמוד העולם על בסיסו באופן של קיום, וקיום נצחי.

(39) כתובות יז, א. ראה בהמאמר פרק ה.  
 (40) פרק ג.  
 (41) ראה סנהדרין קו, א. ספרי במדב"ר  
 (42) פ"ו. פ"י.  
 (43) קידושין מ, ב.  
 (44) יומא כו, א.  
 (45) ראה ספרי ופרש"י בהעלותך ט, ו. פינחס כז, ב.  
 (46) אבות רפ"א.  
 (47) ראה לקו"ת פ' ראה כג, ג.  
 (48) אבות פ"א מ"ב.  
 (49) שם מ"ח.  
 (50) ראה שמור"ר פ"ל, ג. סה"מ תרנ"ט ע' קמו. תש"ד ע' 74.

שע"י עשיית איש הישראלי הוא ממשיך אותם מחדש ובתוספות כח מהעצמות. וזהו מ"ש המגיד<sup>52</sup> ע"פ<sup>53</sup> ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, דחוקותי הוא מחשבה שהוא לבוש מיוחד כמו אותיות החקיקה, משפטי הוא הדיבור כמ"ש דבר מלך שלטון<sup>54</sup>, מלך במשפט יעמיד ארץ<sup>55</sup>, אשר יעשה אותם האדם, הו"ע העשי' שהוא התכלית, ועי"ז וחי בהם, דע"י העבודה במחשבה וממשיך מהמחשבה ע"י הדיבור לבחי' המעשה, הנה עי"ז וחי בהם, שממשיך חיות בהמצוות. וזהו"ע עבודת הקרשים שהיא עבודה רוחניית שבאדם, שעיי"ז בא לקיום המצוות בגשמיות, הנה עי"ז ממשיכים את העצמות ומחברים בעולמות, וכלשון המאמר גג ורצפה כאחד ממש, אשר בהיש הנברא יתגלה היש האמיתי.

(ו) **והנה** ממשיך בהמאמר<sup>56</sup> בביאור הרמז דאות קו"ף אשר רגלו השמאלית נמשך עד למטה מטה, דבכללות הוא מה שכתוב<sup>57</sup> גער חית קנה<sup>58</sup>, דענין קנה הוא קנה ארוך שנמשך למטה, והוא דכר דקליפה, וחית קנה הוא נוקבא דקליפה בחינת מלכות דקליפה, שמקבלת מהדכר, וצריך להכריתם, דזהו גער חית קנה. ובעבודת האדם הנה דכר דקליפה הו"ע המדות הלא טובות, ובחי' מלכות דקליפה הו"ע שנעשה אסקופה הנדרסת כו' והוא הקבלת עול דלעו"ז, וצריך להיות גער חית קנה שצריך להכרית את קנה הקו"ף ולשבור את גאון עריצים<sup>59</sup>, וע"י שכורתיים את קנה הקו"ף נעשה מזה ה"א, ואז הוא תיבת הנה. דהנה מורה על הגילוי, דגילוי הו"ע קדושה, ולכן לעתיד אשר אז יתגלו כל עניני הקדושה שבפנימיות, שיראו אותם במוחש בעיני בשר, כתיב<sup>60</sup> ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה, והגילוי דלעתיד הוא ע"י העבודה דעכשיו, וכמו שמבאר בהמאמר בסעיפים הקודמים<sup>61</sup> ומזכיר ג"כ בסעיף זה בראשי

(52) אור תורה פ' אחרי [סימן קי].  
 (53) אחרי יח, ה.  
 (54) קהלת ח, ד.  
 (55) משלי כט, ד.  
 (56) בפרק השייך לשנה זו — פרק ט.  
 (57) תהלים סח, לא.  
 (58) ראה בכ"ז זח"ג רנא, סע"ב. ספר הליקוטים להאריז"ל עה"פ.  
 (59) ע"פ ישע"י יג, יא.  
 (60) ישע"י כה, ט.  
 (61) פרק א ואילך.



פרקים, שהוא העבודה דאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא<sup>62</sup> שמהפכים את הלעו"ז ועושים ממנו טוב וקדושה, ובפרט כאשר ישנם העלמות והסתרים ונסיונות ומ"מ אינו מתפעל מזה כלל, ואדרבה ע"י הנסיונות הוא מתחזק בתוספת כח ותוספת חוזק לעבוד עבודתו, הנה עי"ז הוא מהפך משטות דלעו"ז לשטות דקדושה, ועי"ז יהי' הגילוי דלעתיד, ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה גוי' זה, ב' פעמים זה<sup>63</sup>, שיתגלה בחינת אני הוי' לא שנית<sup>64</sup>, והוא ע"י העבודה דעכשו בגשמיות דוקא<sup>65</sup>.

**ז) והענין** הוא כמו שמבאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ בארוכה<sup>66</sup> ע"פ<sup>67</sup> הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל, שהמצוות נקראים בשם זריעה, וכמו בזריעה בגשמיות הרי הזריעה צריך להיות בארץ דוקא ואז דוקא תהי' הפריחה כו', כך גם בזריעת המצוות אשר בכדי שיפעלו פעולתם והוא מ"ש שיציץ ופרח, והוא הגילוי דלעתיד אשר יהי' הנה אלקינו זה, הוא ע"י זריעת המצוות בארץ הגשמית דוקא. והוא בב' ענינים. בין מצד המצוות עצמם שנתלכשו בגשמיות כנ"ל, ובין מצד האדם העובד הרי המצוות ניתנו לנשמה בגוף דוקא, לא להנשמה כמו שהיא למעלה ולא למלאכים כ"א לנשמה כמו שהיא בגוף הגשמי דוקא, הנה בזה דוקא הוא זריעת גרעין המצוות שע"ז נעשה הפריחה כו'. וכמו שמבאר שם בענין המשכת ההתנשאות עצמי שהוא עצמותו ומהותו, דאין מלך בלא עם<sup>68</sup> מלשון עוממות ונפרדים<sup>69</sup>, ולכן המשכת המלוכה והתנשאות עצמי אינו ע"י המלאכים ומכ"ש לא ע"י הנשמות כמו שהם למעלה להיותם בביטול כמ"ש<sup>70</sup> חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו, כי אם, המשכת המלוכה והתנשאות עצמי הוא ע"י עבודת הנשמות כמו שהם למטה מלובש בגוף גשמי, ובעוה"ז שיש כאן ב' דרכים כמ"ש<sup>71</sup> ראה נתתי גוי' ואפשר לבחור ח"ו גם בההיפך, הנה זהו בחי' עוממות ונפרדים שעל ידם הוא התגלות המלוכה והתנשאות עצמי, שלמעלה מכל

באלקות שנקרא בשם עמידה (כדלקמן), שאז נגבה הראש למעלה יותר אפילו מכמו שהוא בשעה שהקב"ה יושב ועוסק בתורה, והיינו, שהראש נגבה למעלה גם מהתורה, בחי' החכמה, ולמעלה אפילו מבחי' הכתר — בחי' פנימיות הכתר, ועד לעצמות ומהות. ועוד זאת במעלת העמידה, שבחי' הראש כפי שהוא במדריגה היותר עליונה הנ"ל, נמשך לבחי' הרגל כפי שעומד ונוגע בארץ (ולא רק כפי שמוגבה מן הארץ), ונמשך בכל התוקף וללא שינוי מכמו שהוא בראש. וזהו גם הקשר והשייכות דענין העמידה לענין העמודים, שגם ענין העמוד הוא שמחבר את הגג (ראש) והרצפה (רגל) להיות כאחד ממש.

**והנה** ענין העמידה למעלה הוא כמ"ש<sup>33</sup> נצב לריב הוי' ועומד לדין עמים, וכמו עמדת להם בעת צרתם<sup>34</sup>, והיינו, שדוקא בעת צרתם של ישראל, שמגעת בעצמותו ית', כמ"ש<sup>35</sup> בכל צרתם לו צר, הן בעת צרתם בגשמיות, והן בעת צרתם ברוחניות, שצריך לריב גוי' עמים, לבטל מה שפעלו במעשיהם הבלתי רצויים שע"ז ניתוסף כח בלעו"ז (כמובא גם בשו"ע<sup>36</sup>), אזי הוי' עומד (עמדת להם), שאז נעשה הראש מוגבה למעלה יותר מדרגת התורה, אפילו כפי שהתורה היא אצל הקב"ה אבל באופן שהקב"ה יושב ועוסק בתורה, היינו, שדרגת הראש היא באופן של ירידה מכמו שהוא בעצמותו, ומשם נמשך עד לבחי' הרגל, ועד לעקב שברגל, שדוגמתו בזמן הוא עקבתא דמשיחא (ומזה מובן גם בנוגע לזמן ומקום במדריגת הנפש).

**ה) ומזה** מובן גם בנוגע לענין קרשי המשכן שנקראים עומדים, עצי שטים עומדים. דהנה אמרו רז"ל<sup>37</sup> מה למעלה שרפים עומדים<sup>38</sup>, אף למטה עצי שטים עומדים. והענין בזה, שאף שעצי שטים עומדים הם בדוגמת שרפים עומדים, מ"מ, מקומם של עצי שטים עומדים הוא (לא למעלה, כמו שרפים עומדים, אלא) למטה דוקא, כדיוק דברי המדרש (תורת אמת) למטה עצי שטים עומדים. וכן הוא בנוגע לענין העמודים (מה שעצי שטים עומדים היו באופן של עמודים), שאף שענינם הוא לחבר הגג והרצפה, מעלה ומטה, לעשות אותם כאחד ממש, מ"מ, מקומם למטה דוקא. וטעם הדבר, כמובן מ"ש בהתחלת המאמר שכללות ענין המשכן הוא לפעול הענין דבאתי לגני, לגנוני, למקום שהי'

(62) ראה זח"א ד, א.

(63) ראה שמו"ר ספכ"ג.

(64) מלאכי ג, ו.

(65) ראה סה"מ תרל"ה ח"א ע' פט. תרנ"ד ע' קנד.

(66) אוה"ת ס"פ שמות.

(67) ישעי' כז, ו.

(68) בחיי וישב לח, ל. שם ר"פ בלק. תניא שעהיוה"א רפ"ז (פא, ב). ועוד.

(69) תניא שעהיוה"א שם.

(70) מלכים"א יז, א. וראה סה"מ ה'ש"ת ע' 13 בהערה. לקו"ש חכ"ה ע' 147 הערה 53.

(71) נצבים ל, טו.

(36) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג.

(37) שמו"ר פל"ה, ו.

(38) ישעי' ו, ב.

(33) ישעי' ג, יג.

(34) נוסח הוראת "ועל הנסים" דחנוכה.

(35) ישעי' סג, ט.

הקרשים בשם עומדים" (עצי שטים עומדים), והיינו, שעומדים הוא מלשון עמודים, שענינו של עמוד הוא ש"מחבר הגג והרצפה להיות כאחד ממש", וזהו גם ענין המצוות, וכן קרשי המשכן, שהם המחברים אוא"ס עם העולמות. ובסיום הפרק מוסיף לבאר ענין העמידה (דעצי שטים), "דעמידה מורה על הקיום והעדר השינוי, והיינו שע"ז מתגלה ענין אני<sup>23</sup> הוי' לא שניתני". והיינו, שמקשר את ענין העמודים עם ענין העמידה, אף שלכאורה הרי זה ענין בפני עצמו.

**ד) ויובן** ע"פ משנתל<sup>24</sup> בענין החילוק בין ישיבה לעמידה, כמבואר בכמה דרושים (בדרושי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע<sup>25</sup> ובדרושי בעל ההילולא<sup>26</sup>, וכן בדרושי רבותינו נשיאינו שלפניהם, בדרושי הצ"צ (גם הנדפסים<sup>27</sup>)) שהחילוק ביניהם הוא בג' ענינים. הא', שבשעת העמידה הראש הוא מוגבה למעלה יותר מכמו שהוא בשעת הישיבה. והב', שהרגלים נוגעים ועומדים בארץ (דלא כמו בישיבה, שהרגלים נגבהים מן הארץ, וכמ"ש<sup>28</sup> השמים כסאי והארץ הדום רגלי, כמו השרפרף שמעמידים תחת הרגלים<sup>29</sup>). והג', שהראש הגוף והרגלים הם במדרגה אחת, היינו, שכל המשך ציור קומת האדם הוא בתנועה אחת. ומזה מובן גם בנוגע לאמיתית הענינים דישיבה ועמידה כפי שהם ברוחניות, שהענינים בגשמיות נשתלשלו מהן<sup>30</sup>.

**והענין** בזה, דהנה, ענין הישיבה אצל הקב"ה מצינו (לא רק בענין של עונש ח"ו, כמ"ש<sup>31</sup> הוי' למבול ישב, ולא רק בענין של דין, כלשון חז"ל<sup>32</sup> הקב"ה יושב ודן כו', אלא) גם בענין של חסד — יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים<sup>32</sup>, שזהו חסד מופלג. ויתירה מזה, אפילו בנוגע לעסק התורה של הקב"ה מצינו ששלש שעות הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה<sup>32</sup>, יושב דייקא, והיינו, שאף שלש שעות הראשונות גדלה מעלתן משאר החלוקות דג' שעות שנימנו שם, ובפרט כפי שניכר גם מעצם הענין שהקב"ה יושב ועוסק בתורה, מ"מ, הרי זה מעמד ומצב שנקרא בשם יושב. אך ישנו מעמד ומצב נעלה יותר

(23) מלאכי ג, ו. (27) אוה"ת בהעלותך ע' שנט ואילך. ספר  
 (24) ד"ה באתי לגני פ"ו ואילך (לעיל ס"ע החקירה להצ"צ קלו, א.  
 (25) ישעי' סו, א. (28) ישעי' סו, א.  
 (26) המשך תער"ב ח"ב פשמ"א (ע' (29) ראה סנהדרין לח, סע"ב.  
 תשא). ח"ג ע' אירצא ואילך. סה"מ תרנ"ד ע' (30) ראה תניא רפ"ג.  
 קסב ואילך. (31) תהלים כט, י.  
 (26) סה"מ תרפ"ט ע' 33 ואילך. (32) ע"ז ג, ב.

האורות והגילויים, והוא בחי' אני הוי' לא שניתני. והגם אשר אני הוי' לא שניתני הוא בתמידות שהרי זהו אמיתית הענין, מ"מ בכדי שיהי' בחי' זו בגילוי במוחש כמ"ש<sup>30</sup> הנה גו' זה כאו"א מראה באצבעו<sup>72</sup>, הנה הגילוי במוחש יהי' לעתיד דוקא והוא ע"י העבודה עכשיו למטה בגשמיות דוקא. והענין הוא כמ"ש כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע<sup>73</sup> ע"פ<sup>74</sup> ואהבת עולם אהבתך על כן משכתך חסד, דאיתא בתדב"א<sup>75</sup> אשר אהבת הקב"ה לישראל, שמא תאמר שהוא אהבה של שלש שנים, של עשר שנים או של מאה שנה, אינו כן, כי אם, אהבת עולם אהבתך, ומבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע בהמשך דמים רבים<sup>76</sup> דעולם הוא לשון נצחיות. וזהו אהבת עולם אהבה נצחית. ואין זה סותר למ"ש בכ"מ<sup>77</sup> בענין אהבת עולם שהוא למטה במדרגה מאהבה רבה, וכאן מבואר אשר אהבת עולם היא אהבה הכי נעלית שאין למעלה ממנה, מבאר בזה, שיש ב' פ"י בעולם נצחיות ועולם ויש תרין עלמין<sup>78</sup>, וכמ"ש<sup>79</sup> ברוך הוי' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם. דהגם שישנם הרבה עולמות עד אין קץ וכמ"ש<sup>80</sup> ועלמות אין מספר א"ת עלמות אלא עולמות<sup>81</sup>, אמנם בכללות נחלקים לב' סוגים כלליים, עלמא דאתגליא ועלמא דאתכסיא<sup>82</sup>. דעלמא דאתגליא הוא במדה גבול וצמצום ביותר, וכאשר האהבה באה מהתבוננות בהאור שבמדה גבול וצמצום שבעולם, דבכללות הוא בחי' ממכ"ע ומזה בא לאהבה, הנה מאחר שהאהבה באה מצד דבר המדוד ומוגבל ומצמצום, לזאת היא אהבה מצומצמת ולמטה מאהבה רבה, משא"כ עלמא דאתכסיא הוא למעלה ממדידה וגבול, וע"ד דאיתא בגמרא<sup>83</sup> בענין דבר הסמוי מן העין ששורה בו ברכה, היינו שאין בה הגבלות. והו"ע אהבת עולם מלשון

(72) ראה תענית בסופה ופרש"י שם.  
 (73) סה"מ תרכ"ו ע' רטו ואילך. המשך מים רבים שבהערה 76. וראה גם לקו"ת במדבר ט, ד. אוה"ת (יהל אור) לתהלים ס"ע תיח ואילך. וש"נ.  
 (74) ירמיי' לא, ב.  
 (75) רבה — ריש פרק ו.  
 (76) פנ"ז ואילך.  
 (77) ראה תניא פמ"ג. ובכ"מ.  
 (78) ראה זח"א קנ"ג, ב ואילך. הובא בסה"מ תרכ"ו ובהמשך מים רבים שם. וראה לקו"ת שם. וש"נ. אוה"ת (יהל אור) שם ס"ע טטו ואילך. וש"נ.  
 (79) תהלים קו, מח.  
 (80) שה"ש ו, ח.  
 (81) זח"ג ע"א, ב. תקו"ז בהקדמה (יד, ב). וראה ע"ז לה, ב.  
 (82) ראה זח"א שם.  
 (83) תענית ח, ב. וש"נ.

בהיותה היושבת בגנים, נפוצה בגולה ורועה בגנים של אחרים ויושבת בבתי כנסיות ובתי מדרשות.

(ב) **וידוע** הדיוק בזה, דצריך להבין, מהו הענין שחברים באים לשמוע בו, אני מפליא שלי באים לשמוע בו, הרי מצינו בענין התפלה, שאף שמתפללים בבתי כנסיות, הנה הסדר הוא שכל התפלות עולות השמימה, ע"י ארצנו הקדושה, ירושלים, בית המקדש וקדש הקדשים<sup>13</sup>, כמ"ש<sup>14</sup> וזה שער השמים, וכמ"ש בתפלת שלמה (כו"כ פעמים) ואתה תשמע השמים<sup>15</sup>. ועד"ז בנוגע ללימוד התורה, כדאיתא בזהר<sup>16</sup> (והובא ונתבאר בספר תניא קדישא<sup>17</sup>) בנוגע לקלא דאורייתא (ובפרט כאשר הלימוד הוא כדבעי) שסלקא ובקעא וקיעין כו'. וא"כ, מהו הענין שהקב"ה ומלאכי השרת צריכים לבוא מהמקום שלהם להמקום שבו נמצאת כנס"י (היושבת בגנים, כב' הפירושים, בגנים של אחרים, ובבתי כנסיות ובתי מדרשות), כדי לשמוע קול התפלה והתורה. ועד"ז ידוע הדיוק בנוגע לכללות הענין דמ"ת<sup>18</sup>, דכתיב בי"ר<sup>19</sup> וירד הוי"ע על הר סיני, דלכאורה, אף שמ"ת הוי"ע צ"ל לנשמה בגוף דוקא, ובהר סיני דוקא, הרי הקב"ה הוי"ע יכול להגבי' ולהעלות את הר סיני יחד עם כל בני"ע למעלה, ולמה הוצרך להיות באופן דוירד הוי"ע על הר סיני. ועד שלאחרי מ"ת הנה התורה לא בשמים היא<sup>20</sup>, אלא דוקא בארץ. ובזה גופא לא מספיק שישמעו בשמים את הפס"ד שניתן בארץ לאחרי שיעלה השמימה (ע"ד מ"ש ואתה תשמע השמים), אלא כפי שמדייק אדמו"ר הזקן באגה"ק<sup>21</sup> בענין הפלא הגדול שנעשה בשמים ממעל ע"י בירור ההלכות למטה, ש"לכן באים העליונים לשמוע חידושי תורה מהתחתונים", היינו, שצריכים לבוא ולשמוע זאת בבתי מדרשות למטה דוקא. ומזה מובן גם בנוגע לענין ה(מצוה שב)תפלה בבתי כנסיות.

(ג) **ויש** לומר בדא"פ הביאור בזה, בהקדם המבואר בחלק המאמר דיום ההילולא השייך לשנה זו<sup>22</sup> (פרק ט) בענין המצוות, שזהו כללות ענין מעשינו ועבודתינו, ש"המצוות נקראים עמודים", כמו "שנקראים

נצחיות שהיא למעלה במדריגה לא רק מבחי' אהבת עולם ההגבלה דבחי' ממלא כ"א גם מבחי' סובב. דזהו"ע אהבה של שלש שנים עשר שנים ומאה שנה, דהחיות אלקי כמו שהוא בהגבלה בג' עולמות בי"ע הו"ע שלש שנים, דלהיות אשר בכל עולם יש בו ענין עולם שנה נפש לכן הנה הג' עולמות נק' בשם שלש שנים, אהבה של עשר שנים בבחי' האצילות, דבאצילות הו"ע עשר ספירות, בחי' עשר שנים. והוא למעלה מבי"ע שהרי באצילות הוא עשר ספירות בלי מ"ה<sup>84</sup>, דעם היותם עשר ספירות עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר מ"מ הם בלי מ"ה והוא למעלה מבי"ע, שהרי בכדי שיהי' ההמשכה לבי"ע מאצילות הוא ע"י הפרסא, ואצילות הוא מלשון אצלו וסמוך<sup>85</sup> ונקרא עולם האחדות. אך מ"מ הרי גם האצילות הוא בהגבלה ואי"ז תכלית האהבה. אהבה של מאה שנים הוא האור כמו שהוא בבחי' הכתר שלמעלה מאצילות, וכללות עולמות הא"ס שלמעלה מאצילות נכללים כולם בבחי' הכתר, והו"ע מאה שנה, וכמבואר בזהר<sup>86</sup> ע"פ<sup>87</sup> ויהיו חיי שרה מאה שנה, דמאה שנה הוא בחי' הכתר, אתר כללא דכולא אתר עילאה, היו"ד ספירות כמו שכ"א כלול מיו"ד, הו"ע מאה שנה. אך אעפ"כ הרי גם הכתר הוא בכלל העולמות וע"ה בחי' סובב מ"מ הרי גם הסובב יש לו שייכות לעולמות בבחי' סובב עכ"פ, דלכן נק' סובב לעלמין<sup>88</sup>. אמנם ענין אהבת עולם מלשון נצחיות הוא מצד העצמות שהוא בלי גבול, שלמעלה גם מבחי' מאה שנה, ובכללות הו"ע ע"ס שבמאציל, ע"ס הגנוזות, דמצד בחינה זו היא אהבה נצחית. אמנם ענין ברוך הוי' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם הכוונה היא שצריך להמשיך מעולם היותר עליון עד עולם היותר תחתון, שירוגש איך שהוא כולא חד, וכלשון המאמר, גג ורצפה אחד ממש. וזהו ב' הפירושים שבאהבת עולם, עולם כפשוטו שהוא עוה"ז הגשמי דאין מקרא יוצא מפשוטו<sup>89</sup>, ובהעולם כפשוטו המשכת בחי' עולם מלשון נצחיות. והוא כמו שנת"ל אשר בחי' אני הוי' לא שנית, העדר השינוי ומה שלמעלה משינויים, שהוא העצמות שלמעלה מכל האורות, שהרי

(84) ראה ספר יצירה פ"א מ"ד.

(85) פרדס שער טז (שער אבי"ע) פ"א.

(86) ח"א קג, א. וראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי חיי שרה יב, ג ואילך. קלא, ב ואילך.

(87) חיי שרה כג, א.

(88) ראה תו"א מגילת אסתר צח, ב. תו"ח ויחי צט, ד. סה"מ עטר"ת ע' שעא. תרפ"ט ע'

40.

(89) שבת סג, א. וש"נ.

(13) ראה ברכות ל, א. רמב"ם הל' תפלה (18) סה"מ תרנ"ה ע' קפח. תרצ"ז ע' 283. פ"ה ה"ג. טושו"ע (ודארה"ז) אר"ח סצ"ד וש"נ.

(19) יתרו יט, כ.

(20) נצבים ל, יב. ב"מ נט, ב.

(21) סכ"ו (קמד, סע"ב ואילך).

(22) ראה תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע'

vi. וש"נ.

(14) יוצא כח, יז.

(15) מלכיס"א ח, לב; לו; לט; מג.

(16) ח"ג קכא, ב.

(17) רפ"מ בהגהה.

בכל בחי' אור יש בו שינוי, הנה המשכת בחי' אני הוי' לא שניתה הוא בעוה"ז התחתון ולעת"ל דוקא.

ח) **דהנה** בענין אני הוי' לא שניתה מבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע<sup>90</sup>, דלכאורה א"מ הרי ישנו סדר השתלשלות, והאור משתנה מעולם לעולם ונתצמצם לפי"ע כל עולם עד שבעוה"ז האור מצומצם ביותר והוא בהעלם והסתר בתכלית דלכן נקרא בשם תחתון לפי שאין תחתון ממנו במדריגה, והרי זה שינוי בהאור. ומבאר שם, דאעפ"כ אין זה שינוי מצד האורות, דהגם שיש כמה חילוקים בהאור שאינו דומה האור כמו שהוא בעשי' לכמו שהוא ביצירה, וביצירה לכמו שהוא בכריאה ובכריאה לכמו שהוא באצילות וכן למעלה יותר, הנה חילוקים אלו הם רק מצד העולמות, שאין העולם כלי לקבל אור נעלה יותר, אבל האור עצמו נמצא בשלימותו ובמילואו למטה כמו למעלה. אך עדיין אינו מובן שהרי זה גופא שאין העולמות יכולים לקבלו הרי זה שינוי, ומבאר על זה דגם השינוי שמצד העולמות והמקבלים אי"ז שינוי, שהרי זה שהמקבלים אינם יכולים לקבל את האור הוא מצד המגן שישנו על הוי' והוא ההעלם דשם אלקים, והרי שם אלקים הוא שם קדוש מז' שמות שאין נמחקים<sup>91</sup> ולזאת הרי לגבי האור עצמו אין זה העלם כלל שהרי אין עצם מסתיר על עצם כידוע, והיינו שגם מצד ההעלמות וההסתרים לא יש שינוי בהאור כלל. אך עדיין צריך להבין דלכאורה יש שינוי בהאור מצד הנבראים, שהרי הנבראים הם חלוקים זה מזה, והתהוות הנבראים הוא מבחי' האור דבר הוי', שלכל נברא יש דיבור נבדל מזולתו, וא"כ הרי זה שינוי בהאור. ומבאר על זה דבאמת גם זה אינו שינוי. ומבאר עפ"י המשל דאור השמש המבואר בתניא<sup>92</sup>, דדוקא כאשר האור יוצא מחוץ להמאור אז הוא במציאות אור, אבל בהיותו בהמאור אינו מציאות כלל כי בטל במציאות ממש בהמאור. ולזאת הנה הדבר הוי' שמהווה תמיד את הנבראים והוא כל עיקר מציאותם, וכידוע<sup>93</sup> דאין זה דומה כאשר יוצא לצורף כלי<sup>94</sup> שהכלי תתקיים בלי האומן לפי שהוא יש מיש והאומן לא עשה מציאות הישות משא"כ בהתהוות היש מאין ואפס

90) ד"ה נ"ח תרמ"ג — נדפס בהתמים חוברת שלישית ע' מו [278] ואילך. סה"מ תרמ"ג ע' לה ואילך.

91) שבועות לה, א.

92) שעהיוה"א פ"ג (עח, א ואילך). וראה תניא פל"ג (מב, א).

93) ראה תניא שעהיוה"א פ"ב. אגה"ק סכ"ה (קלח, ב ואילך).

94) ע"פ משלי כה, ד.

### בס"ד. מוצש"ק פ' בשלח, י"ג שבט, ה'תשל"ט

(הנחה בלתי מוגה)

**היושבת** בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני, ומביא בעל ההילולא בהתחלת המאמר דיי"ג שבט<sup>1</sup> (בהמשך למאמר ד"ה באתי לגני דיו"ד שבט שיצא לאור על ידו ליום ההילולא שלו) פירוש רש"י (ע"פ המד"ר<sup>2</sup> והתרגום), היושבת בגנים, הקב"ה אומר לכנס"י, את הנפוצה בגולה ורועה בגנים של אחרים ויושבת בבתי כנסיות ובתי מדרשות ונהיינו, שבגנים יש ב' פירושים, הא', גנים של אחרים, והב', בתי כנסיות ובתי מדרשות<sup>3</sup>, חברים, מלאכי השרת שהם חבריך, בני אלקים דוגמתך [ומוסיף במאמר, ועוד איתא במד"ר<sup>4</sup>, חברים נקראים מלאכי השרת, מפני שאין בהם לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות. ולהעיר, שנוסף על הפירוש שחברים קאי על מלאכי השרת (מב' טעמים הנ"ל), יש גם פירוש שחברים קאי על בני"י כפי שהם במעמד ומצב של ת"ח<sup>5</sup>, שהרי ת"ח נקרא גם בשם חבריך], מקשיבים ובאים לשמוע את קולך בבתי כנסיות. וכפי שמוסיף מהמד"ר, אני ופמליא שלי באים לשמוע קולך. ומסיים בכתוב<sup>6</sup>, ברח דודי וגו' על הרי בשמים, דקאי"י על הזמן דלעתיד לבוא, בביאת משיח צדקנו, שאז יהי' גם בנין ביהמ"ק, ובו תהי' עבודת הקטורת (בשמים). וענין זה קשור גם עם מ"ש לפנ"ז<sup>7</sup> סוכ גו' דודי גו' על הרי בתר, מלשון פירוד כו'<sup>8</sup>, דקאי על הניצוצות שנפלו ונתפרדו בשבירת הכלים<sup>9</sup>, שהבירור שלהם נעשה ע"י עבודת כנס"י בזמן הגלות,

דמאי פ"ב מ"ג ובפירוש המשניות להרמב"ם שם.

8) שה"ש שם, יד.

9) פרש"י ותרגום עה"פ.

10) שה"ש ב, יז.

11) ראה תו"א מגילת אסתר קטז, ריש ע"ד. אוה"ת שם ע' רנו ואילך. ד"ה היושבת

בגנים באוה"ת שה"ש כרך ב ע' תשע ואילך.

כרך ג ס"ע א"טז ואילך. ד"ה הנ"ל תשל"ח

(תו"מ שם ע' רחצ).

12) ראה תו"א שם קיז, ב ואילך. אוה"ת

שם ע' רנח ואילך.

1) שה"ש ח, יג.

2) ד"ה היושבת בגנים הישי"ת.

3) עה"פ.

4) ראה פרש"י שבת סג, א — ד"ה

בגנים. וראה גם רד"ה היושבת בגנים תשל"ח

(תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' רצז).

5) שהש"ר עה"פ.

6) פ"י התרגום "דצייתין לקל ריש

מתיבתא".

7) ראה בבא בתרא עה, א: "ואין חברים

אלא תלמידי חכמים שנאמר היושבת בגנים

חברים מקשיבים לקולך השמיעני". וראה

המוחלט הרי האור צריך תמיד להוות את הנבראים והוא כל עיקר מציאותם, והאור הרי הוא נמצא תמיד בהמאור, שהרי בהמאור לא שייך ענין הצמצום וסילוק ח"ו<sup>95</sup>, והוא נמצא בכל מקום ומקום, גם במקום יש הנברא והדיבור המהווה מקיים ומחי' אותו, ומאחר שהנבראים והאור המהווים נמצאים תמיד בהמאור הרי הם בטלים בתכלית כביטול זיו השמש בהשמש, וא"כ מובן שגם מצד ישות הנברא לא יש שום שינוי כלל. וע"י ההתבוננות בענין אני הוי' לא שניתי נעשה אצלו תשוקה לב' ענינים, ברוחניות ובגשמיות. ענין הא' הוא דכאשר מתבונן אשר כל סדר ההשתלשלות אינו פועל שום שינוי כלל, לזאת ירצה אשר כל כחותיו ורצונותיו יהיו רק באלקות. וענין הב' הוא דכאשר מתבונן אשר אני הוי' לא שניתי והכל נמצא בהעצמות, לזאת ירצה אשר גם בהיש הנברא לא יצטרך להיות ניזון מענינים אשר בחיצוניותם לא ניכר בהם אלקות, כ"א שיהי' ניזון מהעצמות, ניזון מזיו השכינה. וההפרש בין ב' ענינים אלו הוא, דענין הא' אשר כל כחותיו הרוחניים ובכללות הוא הכחות פנימיים ורצון ותענוג יהיו רק באלקות, הנה ענין זה הוא בכחו של האדם, וזאת היא העבודה שתובעים ממנו, דזהו"ע עבודת הקרבנות להקריב את הדם והחלב, שהדם הוא הנפש<sup>96</sup> היינו החיות, והחלב הוא התענוג דער קאך און גישמאך, להקריבם ע"ג המזבח להוי' שיהיו רק באלקות. ודבר זה אפשר לפעול לא רק בזמן שביהמ"ק הי' קיים כ"א גם בזה"ג ואדרבה מגו עקתא<sup>97</sup>, דאס וואָס ער דאַרף האָרעווען איבערקומען דעם חושך כפול ומכופל, הנה עי"ז דוקא יכול להגיע למעלה יותר, שהוא מצד כח המס"נ שישנו עכשיו יותר מכמו בזמן הבית, אמנם ענין הב' והוא אשר לא יצטרך להיות ניזון מענינים שבחיצוניותם אינם אלקות כ"א שיהי' ניזון מזיו השכינה, הנה זה יהי' כאשר יעביר רוח הטומאה מן הארץ<sup>98</sup> והוא הגילוי דלעתיד אשר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה, שיהי' הגילוי אלקות במוחש, שיהי' גילוי כח הפועל בנפעל<sup>99</sup> ויורגש אשר אין עוד מלבדו<sup>100</sup>. וזהו ענין אני הוי' לא שניתי, דאף שהוא בכל עת ובכל זמן ובכל מקום, אמנם בכדי שיהי' הגילוי במוחש בכל עניניו, הנה זה יתגלה

במעמד ומצב של הרחבה לכאורה, הרי אין זה מגיע להמרחב דקדושה, ועאכו"כ למרחב העצמי דקדושה, בחי' מרחב י"ה<sup>75</sup>. והיינו, שמבלי הבט שכבר השיג דרגות הכי נעלות בלימוד התורה וקיום המצוות, והקב"ה ברכו שיהי' במצב של הרחבה (עי"ז שהי' הענין דהמקיים את התורה מעוני, שסופו לקיימה מעושר<sup>76</sup>), אין זה אלא הרחבה של זמן הגלות, ובגלות גופא — עקבתא דמשיחא, ולכן יש צורך בהבהרה (באָוואָרעניש) מיוחדת לידע שאין זה אור, כי אם חושך, ולהזהר שלא יהי' הענין דשמים חושך לאור<sup>77</sup>, אלא שמצד חסדי ה' רצונו שבסוף זמן הגלות יוכלו ללמוד תורה ולקיים מצוות ולעסוק בהפצת היהדות התורה ומצוותי' מתוך הרחבה, ללא בלבולים כו'. אבל צריך לידע ולהרגיש שנמצאים במיצר. ואז נעשה הענין דעמדת להם בעת צרתם. ועי"ז הנה עוד ברגעי הגלות האחרונים נעשה מעמד ומצב שלכל בני ישראל הי' אור<sup>78</sup> — תורה אור<sup>79</sup>, שנמשך בגלוי ובשמחה ובטוב לבב ע"י מעשינו ועבודתינו, ובאופן שיש מזה כבר הענין דלחזות בנועם הוי', כמבואר באגה"ק (ומרומו במאמר ההילולא) הנ"ל (ס"ב). ובקרב ממש זוכים לקיום היעוד הוי' יהי' לך לאור עולם<sup>80</sup>, בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, בקומה זקופה<sup>81</sup>, באופן של עמידה, וזוכים לקיום היעוד ועמדו רגליו ביום ההוא, שלמטה מעשרה טפחים יהי' גילוי אלקות מבחי' (ענני ב)מרחב י"ה, בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו.



(95) תו"א וירא יד, ריש ע"ב.

(96) פ' ראה יב, כג.

(97) ראה זח"ב רא, ב.

(98) זכרי' יג, ב.

(99) ראה תו"ח תצוה תפב, סע"א [שכט, סע"א]. ובכ"מ.

(100) ואתחנן ד, לה.

(78) כמ"ש ביצי"מ — בא י, כג.

(79) משלי ו, כג.

(80) ישעי' ס, כ.

(81) ראה תו"כ ופרש"י בחוקתי כו, יג.

(75) תהלים קיח, ה. וראה ד"ה מן המיצר

אעת"ר. תרצ"ה. תרצ"ז.

(76) אבות פ"ד מ"ט.

(77) ישעי' ה, כ.

לעתיד דוקא ע"י העבודה עכשיו בעבודה הרוחניית שהוא עבודת הקרשים וקיום המצוות בגשמיות, אשר עי"ז מהפכים את השקר דעולם ומקשרים בעצמותו ומהותו, להיות גג ורצפה אחד ממש.

**ט) וזהו** באתי לגני אחותי כלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, והעבודה היא ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, והוא ע"י עצי שטים עומדים לשון עמודים שנצבים בארץ, שהיסוד הוא בעפר קשה וחזק דוקא, שזהו ההתחלה ואח"כ נמשכים למעלה עד שראשם מחובר בתקרה עד גבוה גבוה, הנה כמו שממשיך לבאר באגה"ק אשר נצבים ברום המעלות, נצב מלך<sup>23</sup>, והוא המשכת ההתנשאות עצמי, ע"י בחי' עם מלשון עוממות, שעי"ז נעמט מען פון התנשאות עצמי עד עצמות א"ס, וממשיכים ע"י עבודת האדם שיהי' באתי לגני לגנוני למקום שהי' עיקרי בתחילה דעיקר שכינה בתחתונים היתה, דכמו בתחילת הבריאה כתיב<sup>101</sup> אלה תולדות מלא<sup>102</sup> כך בגאולה העתידה כתיב<sup>103</sup> אלה תולדות פרץ, תולדות מלא<sup>102</sup>, שיהי' זה למטה מעשרה טפחים בקרוב ממש על ידי משיח צדקנו.



הרגלים מוגבהים מן הארץ (והוא השרפרף שתחת הרגלים<sup>72</sup>), אבל בעמידה הרגלים נוגעים ועומדים בארץ. והענין בזה, שעמידה מורה על ההמשכה למטה מטה (שזהו מה שהרגלים נוגעים ועומדים בארץ) באופן שאין בה שינוי (שזהו מה שהגוף והרגלים הם במדרג' אחת), ועד שגם למטה מטה נמשכת בחי' מוחין דגדלות, מוחין העצמיים (שזהו מה שהראש מוגבה קומתו למעלה). ונמצא, שענין העמידה קשור גם עם ענין העמודים, שהרי העמוד מחבר את הגג והרצפה (ראש ורגל) להיות כאחד ממש, שכפי שהאור הוא למעלה כך נמשך למטה. והענין בזה, שנצחון המנגד, שבשביל זה יש צורך בענין העמידה, הוי' עומד לריב עמים, עמדת להם בעת צרתם, הוא עי"ז שנמשך למטה אותו האור כפי שהוא למעלה ללא שינוי.

**ועפ"ז** יש לבאר מ"ש באגה"ק הנ"ל (ס"ב) בענין המצוות שהם כמו העמודים כו', שכאשר מבאר ש"מצוה ניתנה לאדם הגשמי שבעוה"ז דוקא", מוסיף, "שהוא בעל בחירה להטות לבבו לטוב וכו'", שלכאורה אין זה נוגע (כ"כ) לפירוש הענין. אך ע"פ האמור לעיל י"ל, שפעולת העמוד היא גם אצל בעל בחירה שיכול לעשות דבר הפכי (מנגד), שיבחר להטות לבבו לטוב, והיינו, שמנצל את כח הבחירה כדי להפוך את ה(אפשרות ל)דבר ההפכי באופן שעל ידו תהי' עלי' גדולה ביותר (חיבור מטה ומעלה).

**ז) ומוסיף** בסוף הפרק: "וזהו דעל זמן דלעתיד לבוא כתיב<sup>73</sup> ועמדו רגליו", והיינו, שבזמן הגאולה יהי' ענין העמידה, שמורה על ההמשכה למטה מטה, שהרגלים עומדים על הארץ (ולא כמו בישיבה שהרגלים מוגבהים מן הארץ), על הקרקע והרצפה, ושם נמשך באופן דלא שניתי מלמעלה מעלה, עד לבחי' הראש, ובזה גופא, כפי שהראש בעמידה, שמוגבה קומתו למעלה.

**ועד"ז** גם בסיום זמן הגלות, דהנה, בדוגמת הרגל שבגוף האדם ועד להדרגא הכי תחתונה שברגל עצמו, שהוא העקב, יש גם בכללות סדר ההשתלשלות בחי' עקבים דעשי"ז<sup>74</sup>, וכמו"כ גם בענין הזמן, שהוא עקבתא דמשיחא<sup>74</sup>. ואז נעשה הענין דעמדת להם (ע"ד ועמדו רגליו) בעת צרתם, בהמיצר ומדידה והגבלה שבגלות. ולהוסיף, שגם כאשר נמצאים

(74) ראה תניא אגה"ק ס"ט.

(72) ראה סנהדרין לח, סע"ב.

(73) זכרי' יד, ד.

(101) בראשית ב, ד.

(102) ב"ר פי"ב, ו.

(103) רות ד, יח.

עומדים), דכשם שהשרפים נעשים עומדים ממעל לו, כך גם ע"י קרשי המשכן שנעשו מעצי שטים עומדים מהפכים את השטות דלעו"ז להיות ממעל לו, ע"ד הענין דראה ועשה, שעניני העשי' למטה הם באותו אופן כמו שהם בראי' למעלה.

ו) **והנה** נוסף על ענין העמודים שבקרשי המשכן שנקראים בשם עומדים, יש בהם גם ענין העמידה (עומדים כפשוטו), ועל זה מבאר בסיום הפרק: "וזהו העמידה דעצי שטים, דעמידה מורה על הקיום והעדר השינוי, והיינו שע"ז מתגלה ענין אני<sup>65</sup> הוי' לא שניתי כו".

**והענין** בזה, דהנה, ידוע השקו"ט בשער האמונה לאדמו"ר האמצעי<sup>66</sup> בנוגע לענין הישיבה והעמידה, דהנה כתיב<sup>67</sup> הוי' למבול ישב וישב הוי' גו', ולכאורה יש מעלה דוקא בענין הישיבה, שמורה על ענין ההמשכה למטה ועל ענין ההתיישבות. אך מצינו שיש גם ענין של עמידה דוקא, וכמ"ש<sup>68</sup> הוי' עומד לריב עמים, עמדת להם בעת צרתם<sup>69</sup>. והביאור בזה, שכאשר יש דבר המנגד ומעלים ומסתיר, וצריך ללחום עמו ולנצחו כו', אזי צריך להיות ענין העמידה דוקא, שמורה על החוזק והתוקף. ומזה מובן גם בנוגע לקרשי המשכן שנעשו מעצי שטים עומדים, דכיון שישנו העולם והסתור העולם, שקר העולם (שמצריכים להפכו ולעשות ממנו קרש למשכן), ושטות דלעו"ז, אזי צ"ל הוספה בהמשכת אלקות למטה, שזהו"ע העמידה, שמורה על הקיום והעדר השינוי, שזהו הגילוי דאני הוי' לא שניתי, ובעבודת האדם הו"ע העבודה שפועלת את הנצחון, עבודה שמצד מדת הנצח שמושרשת בעצם הנפש, ששם לא שייך ענין של שינוי (לא שניתי), כמבואר בארוכה בהמשך ההילולא<sup>70</sup>.

**ויש** להוסיף בזה ע"פ המבואר בהמשך תער"ב<sup>71</sup> (ובכ"מ<sup>72</sup>) שהחילוק בין ישיבה לעמידה הוא בג' דברים, הא', שבישיבה, הגוף והרגלים אינם במדרג' אחת, שהגוף יושב על הכסא והרגלים הם למטה, משא"כ בעמידה, הראש הגוף והרגלים הם במדרג' אחת. הב', שבישיבה, הראש נשפל למטה, ובעמידה הראש מוגבה קומתו למעלה. והג', שבישיבה

ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א  
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל  
לקראת יו"ד שבט, ה'תשל"ט

הילולא והתוועדויות פעילות והמשכם ופירותיהם בכל הימים שלאחריהם ועד שיקויים היעוד שהק"ל עושה פלא יודיע עוזו ועל כל המצירים לעמו תפול עליהם אימתה ופחד ועמך תטעמו בהר נחלתך בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בברכה

מנחם שניאורסאהן

(הוספה לאחר זמן):

**והמשכם**: הפעולה עצמה נמשכת, (ונוסף ע"ז) **פירותיהם** — ומעלה בכאו"א, וכמובן גם מרד"ה באתי לגני (דההילולא).

**היעוד**: דכימי צאתך מארץ מצרים (שאו אתה הק"ל עושה פלא הודיע בעמים עוזך (תהלים עז, טו) אראנו נפלאות (מיכה ז, טו).

**תפול .. נחלתך**: בשלח (טו, טז-יז), שיעור היומי בחומש.

תהלים עז, טו: הקאפיטל תהלים דשנה זו — ראה סה"מ י"א ניסן בתחלתו.

65) פמ"ו (עה, א ואילך).

66) תהלים כט, י.

67) ע"פ ישעי' ג, יג.

68) נוסח הוראת "ועל הנסים" דחנכה.

69) פי"א. פי"ז. פי"ט.

70) ח"ב פשמ"א (ע' תשא). ח"ג ע' פח ואילך).

א'רצא ואילך.

71) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי

קונטרסים ע' שלח ואילך. סה"מ תרפ"ט ע'

33 ואילך. וראה גם ד"ה ואתה ברחמיך

הרבים תשי"ז פ"ב ואילך (סה"מ תשי"ז ע'

פח ואילך).

ה) **ועפ"ז** יש לבאר (בדא"פ עכ"פ) מעלת המשכן (שבו נאמר ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים) שנעשה ע"י משה דוקא. ויובן ע"פ תורת הרב המגיד בלקוטי אמרים<sup>53</sup> (ובכ"מ<sup>54</sup>) דאיתא בזהר<sup>55</sup> משכן איהו בלא רברבנוהי [ללא השתתפות של אחרים, דאף שעשיית המשכן וכליו היתה ע"י השתתפות כו"כ, וכמ"ש ועשו גו', מ"מ, הקמת המשכן היתה ע"י משה לבדו<sup>56</sup>], פי', דמשכן שעשה משה לא שלטה בו יד אויב<sup>57</sup> (שקיים לעד, ויתגלה בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו), ומבאר<sup>58</sup>, שמשה עשה את המשכן בהסתכלותו עליו, כמ"ש<sup>26</sup> וראה ועשה גו', שהביא השראת השכינה עליו בהסתכלותו כו'. והענין בזה, דהנה, ענינו ועבודתו של משה הו"ע הראי' (וגם מעלת הביטול שלו היתה מצד ענין הראי' דוקא)<sup>59</sup>, וכיון שענינו של משה הי' באופן דלא פסיק טעמא כו'<sup>60</sup>, שגם בירידתו למטה הי' באותה המהות כמו שהוא למעלה<sup>61</sup>, לכן הי' אצלו הענין דראה ועשה, היינו, שאותו ענין שהי' בראי' שלו נמשך בעשי' למטה, וכנ"ל (ס"ג) מדברי המדרש, "כשם שאתה רואה למעלה כך עשה למטה", באותו אופן ממש. וזהו שע"י משה הוקם המשכן באמצעות הקרשים שנעשו מעצי שטים עומדים, שהם בדוגמת העמודים שמחברים את הגג (מעלה) עם הרצפה (ומטה) להיות כאחד ממש. ועפ"ז יובן גם מה שהדוגמא הכי מתאימה לעבודת המצוות היא מענין העמודים, כי, המצוות שממשיכים ומחברים אוא"ס עם העולמות הם כמו העמוד שמחבר הגג והרצפה באופן שנעשים באותו האופן ממש, כיון שעל ידם נעשית דירה בתחתונים<sup>62</sup>, דירה דייקא, ששם נמצא הדר בה בכל ענינו ובכל עצמותו<sup>63</sup>, ועד באופן שלא יכנף עוד מוריק<sup>64</sup>. ועפ"ז יש לבאר גם השייכות דעצי שטים עומדים לשרפים עומדים (כדברי המדרש מה למעלה שרפים עומדים אף למטה עצי שטים

### בס"ד. יו"ד שבט, ה'תשל"ט

(הנחה בלתי מוגה)

**באתי** לגני אחותי כלה<sup>2</sup>, ומביא בעל ההילולא (במאמרו שניתן ללמדו ביום ההסתלקות וההילולא, יו"ד שבט) מ"ש במדרש שה"ש<sup>3</sup>, לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה<sup>4</sup>, אלא שלאח"ז, הנה ע"י ענינים בלתי רצויים עלתה השכינה מלמטה למעלה, ואח"כ המשיכו שבעה צדיקים והורידו את השכינה מלמעלה למטה, עד שמשה רבינו, שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין<sup>5</sup>, הוריד את השכינה מרקיע הא' לארץ. וזהו גם מה שלאח"ז נצטווה משה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם<sup>6</sup>, וע"י פעולתו נעשה הענין דישכנו לעד עלי<sup>7</sup>, להשכינ' בחי' (שוכן) עד (מרום וקדוש)<sup>8</sup>, בחי' אסתלק יקרא דקוב"ה<sup>9</sup>, שזהו גילוי אור בבחי' רוממות שלכן נקרא בלשון אסתלק<sup>10</sup> — שימושך לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, בעוה"ז התחתון, בארץ הלזו התחתונה, כפי שבא בגילוי ובפועל ממש ע"י ועשו לי מקדש, שע"י נעשה ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל<sup>11</sup>.

**וממשיך** במאמר ומבאר בארוכה<sup>12</sup> איך מתבטא הדבר בעניני המשכן, ועאכו"כ בעיקר ענין המשכן, שזהו מש"נ<sup>13</sup> ועשית קרשים למשכן עצי שטים עומדים, דהנה, בתיבת קרש ישנם ג' האותיות ק' ר'

- (1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק התשיעי\* מד"ה באתי לגני ה'שי"ת.  
 (2) שה"ש ה, א.  
 (3) פ"ה, א.  
 (4) ראה גם ב"ר פי"ט, ז. במדב"ר פי"ג, ב.  
 (5) ויקרא רבה פכ"ט, יא.  
 (6) תרומה כה, ח.  
 (7) תהלים לו, כט.  
 (8) ע"פ נוסח התפלה — שחרית דשבת ויו"ט. ובשהש"ר שם: שוכן עד וקדוש שמו (ישעי' נו, טו).  
 (\*) הפרק השייך לשנה זו — ראה תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' vi. וש"נ.  
 (9) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי מציינ' לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מציינ' גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.  
 (10) תו"א שם.  
 (11) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). שלי"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הערה 45.  
 (12) פרק ו.  
 (13) תרומה כו, טו.

- (53) סימן כו.  
 (54) אור האמת — "כולל אמרי צדיקים .. מזהר"ר דוב בער המגיד ממעזריטש אשר כתבם תלמידו .. מוה' לוי יצחק מבארדיטשוב" (הוסיאטין, תרנ"ט) יא, א.  
 (55) ראה זח"ב רמא, ב.  
 (56) ראה זהר שם רלד, סע"ב. וראה תנחומא פקודי יא. שמור"ר פנ"ב, ד.  
 (57) סוטה ט, סע"א.  
 (58) ראה גם לקוטי אמרים סימן ככו. אור תורה סימן יא. סימן תט.  
 (59) ראה לקו"ת ואתחנן ג, ג.  
 (60) זח"ג קלח, א (אד"ר).  
 (61) ראה לקו"ת נצבים מט, ב.  
 (62) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.  
 (63) ראה מאמרי אדמור"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' תפט (ועם הגהות אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרעט ואילן). אוה"ת בלק ע' תקצז. סה"מ תרל"ה ח"ב ריש ע' שנג. המשך תרס"ו ס"ע ג. סה"מ תרס"ט ע' קס. תרע"ח ע' קצג. תרצ"ב ע' יד.  
 (64) ישעי' ל, כ. וראה תניא שם (מו, א).



ש', שהם אותם האותיות דתיבת שקר, ש' ק' ר', דשקר הוא היפך האמת, תורת אמת ומצוותי עליהם נאמר<sup>14</sup> וחי בהם, אך ע"י עבודתם של ישראל בהענין דישכנו לעד עלי', ה"ה מהפכים את שקר העולם ועושים ממנו קרש למשכן. וזהו גם מה שהקרשים נעשו מעצי שטים, דתיבת שטים רומזת על שטות כפשוטו, שזהו השטות דעוה"ז, שעל זה אמרו<sup>15</sup> אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, היינו, שאיש ישראל מצד עצמו אינו שייך לענין של עבירה, לעבור על רצון העליון, הן על מצוה מן התורה, הן על מצוה דרבנן, ואפילו על מנהג ישראל (כיון) שתורה הוא<sup>16</sup>, אא"כ נכנס בו רוח שטות מהעולם, מההעלם וההסתר שמצד העולם שמסביב ומחוצה לו. אך ע"י עבודתו באופן דאהני' לי' שטותי' לסבא<sup>17</sup>, שהו"ע שטות דקדושה, נעשה עצי שטים, שמהם עושים קרשים וכוונים משכן לו ית', שע"י נעשה ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד<sup>18</sup>.

**(ב) וממשיך** לבאר בפרק התשיעי בענין הקרשים (לאחרי משנ"ת בפרקים הקודמים בנוגע לפרטי האותיות שמהם מורכבת תיבת קרש), "שנקראים קרשים בשם עומדים, והוא ע"ד מה שהמצות נקראים עמודים, דתרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן הם תר"ך עמודי אור, וכמו העמוד ה"ה מחבר הגג והרצפה להיות כאחד ממש, הנה כמו"כ המצות הם עמודים שהם הממשיכים ומחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות. וזהו ג"כ מה שקרשי המשכן הם עצי שטים עומדים דוקא, לפי שהם המחברים אור אין סוף ב"ה עם העולמות".

**והענין** בזה, כפי שמבאר אדמו"ר הזקן בארוכה באגה"ק<sup>19</sup>, וז"ל: רצון העליון ב"ה מכונה ונקרא בפי חכמי האמת בשם כתר עליון, וכו' תר"ך עמודי אור<sup>20</sup> וכו', פי' דרך משל כמו שיש עמודים בבית חומה גדול נצבים בארץ וראשם מחובר בתקרה, ככה ממש עד"מ כתר עליון ב"ה כו' (בחי' הרצון) נתלבש בתרי"ג מצות התורה וז' מצות דרבנן שרובם ככולם הן מצות מעשיות, וגם התלויות בדבור הא קיי"ל דעקימת שפתיו הוי מעשה, וגם התלויות במחשבה או בלב הרי המצוה ניתנה לאדם הגשמי שבעוה"ז דוקא וכו'. ונמצא שהמצות הן עד"מ כמו

(14) אחרי יח, ה.  
 (15) סוטה ג, א.  
 (16) ראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.  
 (17) תורה נפסל — מנחות כ, ב.  
 (18) ראה בהמאמר פרק ה.  
 (19) סכ"ט (קמט, סע"ב ואילך).  
 (20) ראה פרדס שער ח (שער מהות והנהגה) פ"ג.

במלאכים גופא רק אצל מלאכים שנמצאים במעלה הכי נעלית), שמעמדם בעולם הבריאה ורוצים להתעלות לעולם האצילות, משא"כ נש"י, שהם למעלה ממלאכים [כפי שיתגלה לעתיד לבוא אמיתית הענין שמחיצתן לפנים ממלאכי השרת (שהם מלאכים העליונים ועד לשרפים), ועד שהם שואלים את בני מה פעל א-ל<sup>39</sup>], הרי הם עומדים שם מצד עצמם, גם ללא הרצון להתעלות ממעלתם, כי, נוסף לכך שהנשמות חצובות מתחת כסא הכבוד<sup>40</sup>, שזהו כפי שהנשמה היא בבחי' אתה בראתה<sup>41</sup>, הרי לפני"ז ישנו הענין דנשמה שנתת בי טהורה היא<sup>42</sup> (בחי' אצילות<sup>42</sup>), שזוהי בחי' ממעל לו ששם מגיעים השרפים ע"י רצונם להתעלות למעלה ממעמדם.

**אמנם** בעבודת בני גופא [שהם למעלה מהשרפים שעליהם נאמר שרפים עומדים ממעל לון ישנו החילוק והחידוש של משה רבינו לגבי האבות, אף שהאבות הן הן המרכבה<sup>43</sup>, כמבואר בדרושי הצ"צ באור התורה<sup>44</sup> מעלת משה רבינו שדוקא אצלו ה' גילוי שם הוי', משא"כ אצל האבות, כמ"ש<sup>45</sup> וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא-ל שד"י ושמי הוי' לא נודעתי להם, לכן<sup>46</sup> אמור לבני ישראל אני הוי' גו' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, והיינו, שע"י היציאה מארץ מצרים (שהו"ע המיצרים וגבולים<sup>47</sup>, ועד לענינים הפכיים ממש) באו להגילוי דשם הוי', במתן תורה [שזהו התכלית דיצי"מ, כמ"ש<sup>48</sup> בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה], כיו"כ<sup>49</sup>, עבודת האבות היא בענין המדות, שזהו בדוגמת עבודת העבד ששומע בקול רבו ועושה ציווי מאהבה או מיראה כו', אבל ענינו של משה הו"ע הביטול, וביטול נעלה יותר מהביטול דעבד, להיותו באופן דמאן מלכי רבנן<sup>50</sup>, שמציאותו נעשית מציאות המלך עצמו, כיון שאינו מציאות לעצמו כלל, וכמ"ש בפרשת השבוע<sup>51</sup> ונחנו מה (כמשנ"ת בארוכה במאמר שלפנ"ז<sup>52</sup>).

(39) בלק כג, כג. תנחומא בלק יד.  
 במדב"ר פ"כ, כ. פרש"י עה"פ.  
 (40) פרדס שער א (שער עשר ולא תשע)  
 פ"ז. וראה זח"ג כט, ב.  
 (41) "אלקי נשמה" בברכת השחר.  
 (42) סידור האריז"ל במקומו. לקו"ת פ'  
 ראה כו, א.  
 (43) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.  
 (44) ראה אוה"ת וראו ע' קמ. ואתחנן ע'  
 עב. וראה גם אוה"ת וראו ע' קיט. כרך ז ע'  
 ב'תקנ. ע' ב'תקסד.  
 (45) וארא ו, ג.  
 (46) שם, ו.  
 (47) ראה תו"א שמות מט, סע"ד ואילך.  
 וארא נו, ב ואילך. יתרו עא, ג"ד.  
 (48) שמות ג, יב.  
 (49) ראה גם תו"א נו, א.  
 (50) ראה גיטין סב, סע"א.  
 (51) בשלח טז, ז.  
 (52) ד"ה וראו דמוצש"ק וארא.

המלאכים היותר גבוהים (שרפים) לעצי שטים. וממשיך לבאר הענין דעצי שטים, דענין המשכן הוא בכדי שיהי' המשכת אלקות למטה, שזהו ע"י אתכפיא סט"א דוקא, שאז אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, ולכן היו הקרשים מעצי שטים דוקא, כי שטים הם לשון שטות, וכד אתכפיא סט"א זהו כענין אהני' לי' שטותי' לסבא, שעייז אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין<sup>31</sup>. ויש להוסיף בביאור השייכות דעצי שטים עומדים למטה לשרפים עומדים למעלה, שע"י עצי שטים עומדים למטה נעשה דוגמת הענין דשרפים עומדים למעלה (כדלקמן סוס"ה).

**ד) ויובן** בהקדים תורת הבעש"ט<sup>32</sup> על הפסוק<sup>27</sup> שרפים עומדים ממעל לו בביאור הענין בעבודה בנוגע לגודל ענין הרצון, שמדייק מ"ש שרפים עומדים ממעל לו, דקאי על היושב על הכסא (כמ"ש לפנ"ז<sup>33</sup> ואראה את אדני' יושב על הכסא גו'). דהנה, מעמדם של השרפים הוא בעולם הבריאה (למעלה ממלאכים סתם שמעמדם בעולם היצירה, כנ"ל), וכמבואר בכתבי האריז"ל<sup>34</sup> פרטי הענינים בנוגע לשרפים, שש כנפים לאחד גו'<sup>27</sup>, או ארבע כנפים לאחת גו'<sup>35</sup>, ושייכותם לבחי' הכסא, שהוא עולם הבריאה<sup>36</sup>. ואעפ"כ, ע"י רצונם (באמירת קדוש גו'<sup>37</sup>) להתעלות למעלה יותר, אזי שרפים עומדים — עומדים דייקא, ששם היא עמידתם בתוקף, באופן דלא שנית<sup>38</sup> — ממעל לו\*, למעלה מעולם הכסא. ויש לומר הטעם שנמצא ענין זה בתורה בשרפים דוקא, ולא בנש"י, כי, הרצון להתעלות למעלה מעולם הכסא (עולם הבריאה) שייך אצל מלאכים (אבל

(\* והחידוש בזה — לא שהרצון יש לו השפעה חזקה סתם (שזהו מחז"ל במעלות מחשבה טובה וכיו"ב), אלא שעייז שם הוא נמצא — בדוגמת ענין העמודים שמחברים הגג והרצפה להיות כאחד ממש.

(31) וראה סה"מ תר"ל שם: "ומ"מ נכון עם מה שהם דוגמת השרפים .. כי השרפים הם ג"כ ממה שנתברר מבחי' התהו שנפל, אם כי זהו בדקות מאד .. עכ"ז היז ג"כ מכלל הבריורים, וזהו ג"כ בכלל אתכפיא כו"י".  
 (32) הובא בלקו"ת לג"פ ג, ג (נדפס באוה"ת בראשית כרך ו תתרכז, ריש ע"ב).  
 סה"מ תר"ל שבהערה 28. המשך מים רבים תרל"ו פקי"ג. כתר שם טוב (קה"ת, תשס"ד) בהוספות סימן מח. וש"נ. וראה גם לקו"ת אמור לא, א ואילך.  
 (33) ישע"י ו, א.  
 (34) ראה עץ חיים שם.  
 (35) יחזקאל א, ו. וראה חגיגה יג, ב. אוה"ת נ"ך כרך א ע' קנט ואילך.  
 (36) ראה פרדס שער טז (שער אבי"ע) פ"ג. עץ חיים שער מז (שער כסא הכבוד) פ"א. פ"ד.ה. שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"ה.  
 (37) ישע"י ו, ג.  
 (38) מלאכי ג, ו.

העמודים נצבים מרום המעלות, הוא רצון העליון ב"ה, עד הארץ הלזו החומרית, והן עד"מ כמו העמודים חלולין שמקיפין ומלבישין נשמת האדם או רוחו או נפשו כשמקיים המצות, ודרך עמודים אלו עולין הנר"ן שלו עד רום המעלות לצרור בצרור החיים את ה'<sup>21</sup>. פי' להיות צרורות ומלובשות באור הכתר הוא רצון העליון ב"ה, וע"י לבוש זה יוכלו לחזות בנועם ה' וצחצחות וכו' (כפי שמבאר לפנ"ז<sup>22</sup> הענין דנועם ה' וצחצחות, אף כי בשורות מועטות בכמות). ומזה מובן גם בנוגע להמשכה בעולם, ש"המצות הם עמודים שהם הממשיכים ומחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות", הן בנוגע להמשכת האור למעלה למטה (ועפ"ז מובן מה שנקראים בשם עמודי אור), והן בנוגע להעלאה מלמטה למעלה. וזהו גם ענין קרשי המשכן שהם עצי שטים עומדים דוקא, לפי שהם המחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות, כמו העמוד שמחבר הגג והרצפה, עליון שאין למעלה הימנו עם תחתון שאין למטה הימנו.

**אמנם** ע"פ האמור צריך להבין הטעם שהדוגמא לענין העמודים (דקאי על המצוות, שזהו כללות כל עבודת האדם) במקדש (ומשכן דאיקרי מקדש<sup>23</sup>) היא דוקא בענין קרשי המשכן (שנקראים בשם עומדים), דלכאורה, עיקר העבודה צריכה להיות קשורה עם בית המקדש, ואילו ענין הקרשים לא הי' בבית המקדש, אלא דוקא במשכן, עליו נאמר<sup>24</sup> ואהי' מתהלך באוהל.

**ג) ויובן** ע"פ מ"ש במדרש<sup>25</sup> על הפסוק ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, אמר הקב"ה למשה וראה ועשה<sup>26</sup>, כשם שאתה רואה למעלה כך עשה למטה, מה למעלה שרפים עומדים<sup>27</sup>, אף למטה עצי שטים עומדים. ומבאר בזה אדמו"ר מהר"ש<sup>28</sup>, שע"ד הפשט הנה השרפים הם הגבוהים שבכל המלאכים, שהרי עיקר ורוב המלאכים הם ביצירה, והשרפים הם בבריאה<sup>29</sup>, וכמו"כ למטה העצי שטים (עצי ארז<sup>30</sup>) הם הגבוהים מכל שאר האילנות, ולכן ע"פ פשוט נמשלו

(21) ע"פ שמואל"א כה, כט.  
 (22) אגה"ק שם, א ואילך.  
 (23) עירובין ב, א.  
 (24) שמואל"ב ז, ו. וראה שהש"ר פ"א, טז וחיצוניות) דרוש יג. תניא רפ"ט ובהגהה שם. ובכ"מ.  
 (25) שמו"ר פל"ה, ו.  
 (26) תרומה כה, מ.  
 (27) ישע"י ו, ב.  
 (28) ד"ה שתי ידות לקרש האחד תר"ל (סה"מ תר"ל ע' צד).  
 (29) עץ חיים שער מ (שער פנימיות וחיצוניות) דרוש יג. תניא רפ"ט ובהגהה שם. ובכ"מ.  
 (30) ראה נתחומא תרומה ט. פרש"י תרומה כה, ה.